

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ
ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЦЕНТР
ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

**Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер
мектептері музыка бөлімдерінің «Кларнет» пәні бойынша
білім беру бағдарламасы**

**Образовательная программа
по предмету «Кларнет» детских музыкальных школ и
музыкальных отделений детских школ искусств**

Астана, 2017 г.

Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Кларнет» пәні бойынша білім беру бағдарламасы – «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК, Астана, 2017. – 55 б.

Образовательная программа по предмету «Кларнет» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств – РГКП «Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования», Астана, 2017 год. – 55 с.

Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Кларнет» пәні бойынша білім беру бағдарламасы «Кларнет» пәніне оқытудың мақсатын, нәтижелерін және мазмұнын, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

Образовательная программа по предмету «Кларнет» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств (далее - Программа) определяет единый комплекс основных характеристик образования, включающий цель, результаты и содержание обучения, организацию образовательного процесса, способы и методы их реализации, критерии оценки результатов обучения предмету «Кларнет».

*ҚР БҒМ Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығының оқу-әдістемелік кеңесі ұсынған
(2017 жылғы 14 сәуірдегі №2 хаттама)*

*Рекомендовано Учебно-методическим советом
Республиканского учебно-методического центра
дополнительного образования МОН РК
(протокол от 14 апреля 2017 года № 2)*

*©Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы, 2017
©Республиканский учебно-методический центр дополнительного образования, 2017*

**Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері
музыка бөлімдерінің «Кларнет» пәні бойынша
білім беру бағдарламасы**

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептері музыка бөлімдерінің «Кларнет» пәні бойынша білім беру бағдарламасы (бұдан әрі - Бағдарлама) «Кларнет» пәніне оқытудың мақсатын, нәтижелерін және мазмұнын, білім беру процесін ұйымдастыруды, оларды іске асыру тәсілдері мен әдістерін, оқыту нәтижелерін бағалау өлшемшарттарын қамтитын білім берудің негізгі сипаттамаларының біртұтас кешенін анықтайды.

2. Осы Бағдарламада келесі түсініктер қолданылады:

1) амбушюр – белгілі мүштік құрылғысы бар кейбір үрлемелі аспаптарда ойнау кезіндегі музыканттың еріндерін қою тәсілі;

2) аппликатура – музыкалық аспапта ойнау кезіндегі саусақтардың орналасу және алмасу тәртібі;

3) арпеджио – аккордтардың дыбыстарын бірінен соң бірін шығарып аккордтарды орындау тәсілі;

4) артикуляция – музыкалық аспапта ойнау кезінде және вокалдық партияларды айту кезінде дыбыстардың бірізді қатарын орындау тәсілі;

5) деташе – үрлемелі музыкалық аспаптарда әрбір дыбысты жеке қатты шабуылмен ойнау тәсілі;

6) диминуэндо – дыбыс қаттылығын біртіндеп азайтуды білдіретін музыкалық термин;

7) динамикалық бояулар – музыканы орындаудың деңгейінің жоғарылығын анықтайтын музыкалық термин;

8) доминантсептаккорд – терция бойында орналасқан немесе орналасуы мүмкін төрт дыбыстан құралған, мажор мен минордың үйлесімділігімен минордың бесінші сатысынан (доминанттар) құрылатын аккорд;

9) дыбыс шығару – музыкалық аспапта ойнау және ән айту барысында дыбысты алу, шығару;

10) дыбыс шабуылы – қандай да бір музыкалық аспапта ойнау кезінде немесе вокалдық партияны орындау кезінде дыбыстарды құруға қажетті дыбыс шығарудың алғашқы импульсі; дыбыс шығарудың, орындаушылық штрихтардың, артикуляция мен баса айтудың әртүрлі тәсілдерінің кейбір нюансировкалық қасиеттері;

11) крещендо – дыбыс күшін біртіндеп күшейтуді білдіретін музыкалық термин;

12) легато – музыкалық аспапта ойнау тәсілдері, бір дыбыстан келесі дыбысқа бірқалыпты ауысу орын алатын, дыбыстар арасындағы үзілісті болдырмай дыбыстарды байланыстыра орындау;

13) маркато – үрлемелі аспаптарда әр дыбысты белгілі қатты шабуылмен орындап ойнау тәсілі;

14) мартеле – жылдам шабуылдың және күшейтілген тыныс шығарудың көмегі арқылы жеке, ерекшеленген және бір динамикада сақталған дыбыстарды шығару;

15) музыка теориясындағы гамма – ұзақтығы белгісіз дыбыстардың қатары, көршілес сатылары бір-бірінен толық бір тонға және жартылай тонға артта болады; мектептің орындаушылық практикасында гамма дегеніміз жоғары немесе төменгі октавалық дыбыстар қатарын білдіреді;

16) музыкадағы аралық – белгілі жоғарылықтағы екі дыбыс арасындағы қатынас;

17) музыкадағы ырғақ – көп мағыналы музыкалық термин;

18) музыкадағы диапазон – дауыстың немесе аспаптың дыбыстық көлемі;

19) музыкадағы регистр – қандай да бір белгілермен, ең алдымен тембрмен біріктірілген дыбыстардың бөлігі;

20) нон легато – шабуыл кезінде тілді нәзік итеру арқылы сәл ғана қысқартылған жеке дыбыстарды шығару тәсілі;

21) октава – диатоникалық дыбыстар қатарының сегіз сатысын немесе бүтін алты тонды қамтитын музыкалық аралық;

22) портато – орындау тәсілі, легато мен стаккатоның арасындағы орташа, дыбыстарды мәнерлеп көрсету;

23) регистр – бірыңғай тембрмен сипатталатын әртүрлі музыкалық аспаптардың диапазонының бөліктері.

24) стаккато – дыбыстарды бір-бірінен кідірістермен бөлу арқылы үзілмелі орындауды белгілеуші музыкалық штрих; стаккато — легатоға қарама-қайшы дыбыс шығарудың (артикуляция) негізгі тәсілдерінің бірі;

25) тембр – дыбыстың бояуы; музыкалық дыбыстың өзіне тән ерекше қасиеттерінің бірі;

26) тенуто – жеке, анық, бірақ акцент қойылмаған, ұзақтығы сақталған дыбыстарды шығару тәсілі;

27) штрих – тілмен немесе орындаудың әртүрлі тәсілдерін қолданып дыбыс шығарудың қандай да бір тәсілі;

28) үзіліс – уақытша үндемеу, музыкалық шығарманы тұтас дыбыстаудағы немесе оның қандай да бір бөлігін немесе жеке дауысты дыбыстаудағы үзіліс, сондай-ақ, үзіліс деп осы үнсіздіктің ұзақтығын білдіретін белгіні айтады.

3. Бағдарламаның мақсаты: кларнетте ойнау бойынша алған білім, білік және дағдылары негізінде білім алушының музыкалық-шығармашылық дамуы үшін жағдай жасау.

4. Бағдарламаның міндеттері.

Оқыту:

1) музыкалық шығарманы жеке және ансамбльде сауатты орындауға мүмкіндік беретін кларнетте ойнау дағдылары мен тәсілдерін меңгеру;

2) Бағдарламалық талаптарға сәйкес әртүрлі жанрдағы және формадағы шығармаларды меңгеру және оларды кларнетте орындау;

3) музыкалық терминдерді, олардың мағыналарын меңгеру, ой-өрістерін кеңейту және музыкалық білімді, орындаушылық пен дағдыларды жинақтау.

Дамыту:

1) музыкалық есту қабілетін, метроритм сезімін, музыкалық ойлауын, шығармашылық қиялын, әртістік қабілеттерін дамыту;

2) бейнелі ойлауды, музыканы эмоциямен қабылдауды, білім алушының шығармашылық қызметке деген оң уәждемесін қалыптастыру;

3) музыкалық ой-өрісін кеңейту, білім алушының дара қабілеттерін дамыту.

Тәрбиелік:

1) білім алушының аспаппен жеке және ансамбльде музыка ойнау мәдениетін, кларнетте ойнау бойынша алған білім, білік және дағдыларын практикада қолдануға талпынуын тәрбиелеу;

2) музыканы дұрыс қабылдауды, музыкалық шығарманы тыңдай білуді тәрбиелеу, көркемдік талғамды, музыканы түсініп қабылдау негізінде орындаушылық шеберлік мәдениетін тәрбиелеу;

3) отандық және әлемдік мәдени құндылықтарды, дәстүрлерді, халық шығармашылығының озық үлгілерін меңгеру арқылы өнерге деген сүйіспеншілікті тәрбиелеу;

4) білім алушының кәсіби оқуларын жалғастыруға саналы уәждемесін қалыптастыру.

5. Балаларды кларнетте ойнауға оқыту мерзімі – жеті жыл. Аптадағы сағат саны және сабақтың ұзақтығы үлгілік оқу жоспарында анықталады.

6. Бағдарлама кларнетте ойнау техникасын меңгергісі келетін, қазақ, орыс, халық әуендерінің, әлем халықтары әуендерінің өңдеулері мен ыңғайландырылған классикалық шығармаларын үйренгісі келетін балаларды оқытуға арналған.

7. Бағдарлама тұлғалық, танымдық, коммуникативтік және әлеуметтік дамытудың негізгі міндеттер жүйесі арқылы іске асырылады. Оқытудың мазмұны оқу процесінде қалыптасатын іс-

әрекет тәсілдерімен, музыкалық шығармашылықпен араласу формаларымен байланыста іске асырылады.

8. Бағдарламаның ерекшелігі балалардың кларнетте ойнау бойынша білім, білік және дағдыларын, шығармашылық қызмет тәжірибесін, жеке және ансамбльде орындаушылықтың тәсілдерін меңгеруге бағытталуы.

9. Пән дәстүрлі оқытуға, әр білім алушыға жеке-сараланған тәсілмен келуді, көркемдік-бейнелі ойлауын дамытуға, балалардың рухани және мәдени құндылықтарды меңгеруіне, музыка өнері саласындағы дарынды балаларды анықтауға бағдарланған.

10. Педагог оқу міндеттерін белгілеудегі икемділік, әр баланы оқыту стратегиясын қалыптастыру мүмкіндіктері есебінен әр білім алушыға жеке тәсілмен келуді іске асыруға жағдай жасайды.

11. Бағдарламаның мақсатына қол жеткізу қағидаттары:

- 1) балалардың табиғи қабілеттерін дамытудағы біртіндеушілік;
- 2) музыкалық сөздік қорын және техникалық тәсілдерді меңгерудегі қатаң жүйелілік;
- 3) сабақтардың жүйелілігі және ұдайылығы;
- 4) оқу процесінің мақсаттылығы.

12. Бағдарлама балашақ кәсіпқой музыканттың әрі қарай жүргізетін практикалық қызметіне қажетті көлемдегі кларнетте ойнау тәсілдерін меңгеруіне жағдай жасайды.

13. Бағдарлама шығармашылық, эстетикалық, рухани-адамгершілік тәрбие беруге бағытталған және жеке, ансамбльде, оркестрде орындаушылық дағдыларын меңгеруге, музыкалық өнерді зерттеу және меңгеру барысында өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын алуға жағдай жасайды.

14. Бағдарлама музыкалық дарындылықтары, дайындықтары және жалпы дамулары түрлі деңгейдегі балаларға арналған. Педагог оқу міндеттерін белгілеудегі икемділік, әр баланы оқыту стратегиясын қалыптастыру мүмкіндіктері есебінен әр білім алушыға жеке тәсілмен келуді іске асыруға жағдай жасайды. Педагог музыкалық білімді меңгерудегі қолжетімділікке, сатылылыққа және жүйелілікке, балалардың бойында музыкаға деген қызығушылықтарын оятуға ерекше көңіл бөледі.

15. Бағдарлама білім алушының жеке тұлғалық қасиеттерін дамытуға ықпал ететін:

1) білім алушының музыкалық сауаттың қажетті деңгейіне сәйкес музыкалық шығармаларды шығармашылықпен орындауға мүмкіндік беретін кларнетте ойнау бойынша білім, білік және дағдыларды меңгеруі;

2) білім алушының шығармашылық қызметі тәжірибесін алуы;

3) әлем халықтарының рухани және мәдени құндылықтарын білім алушының меңгеруі;

4) музыкалық білім алуы және музыкалық мәдениетке араласуы;

5) білім алушының бойында музыка өнері саласындағы кәсіби білім беру бағдарламаларын әрі қарай меңгеруіне ықпал ететін білім, білік және дағдылар кешенін қалыптастыруға бағытталған.

16. Психологиялық-педагогикалық қолдау:

1) білім алушының даралығына сәйкес оның тұлғалық, зияткерлік және әлеуметтік дамуына, өзін өзі кәсіби анықтауына, зияткерлік-тұлғалық мүмкіндіктерін ескере отырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасауға;

2) білім алушының бойында оқуға деген оң уәждемесін қалыптастыруға;

3) білім алушының тұлға ретінде дамуына және өзін өзі жетілдіруіне ықпал ететіндей тұлғаға өзін өзі тануда, олардың өзіне шынайы баға беруіне және нақты өмірлік жағдайларда бейімделуінде, қиын жағдайларды жеңуде және эмоциялық тұрақтылыққа қол жеткізуге көмек көрсетуге;

4) Бағдарламаның мақсаты мен міндеттеріне сәйкес білім алушыларға психологиялық көмек көрсетуге және қолдауға бағытталған.

17. Білім алушыларға қажетті орындаушылық дағдыларды және біліктерді үйрету мазмұны, сипаты және стилі жағынан түрлі көркемдік шығармалармен жұмыс істеу барысында іске асырылады, ал музыкалық тәрбие беру халық музыкасын, қазақстандық, орыс және шетел композиторларының шығармашылығын үйретуге негізделеді.

18. Ұжымдық музыка ойнаудың негізгі практикалық міндеттері – ансамбльдің дыбысталуын ести білу, бірыңғай ритмикалық қағысты сезіну, өзгермелі икемді ритмде келісілген түрде және көркем ойнау, бірге орындау, ансамбльдің қатысушыларымен өзара әрекеттесу сияқты ансамбльде ойнаудың арнайы дағдыларын қалыптастыру.

19. Бағдарлама білім алушының жас және жеке ерекшеліктерін ескереді, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға, негізгі және пәндік құзыреттіліктеріне – оқу пәні шеңберінде меңгерілген арнайы білім, білік және дағдыларына қол жеткізуге бағытталған.

20. Бағдарламаның әдістемелік негізі:

1) тұлғаны қалыптастыруға деген тұтастық тәсіл тұжырымдамасы;

2) оқытудағы жас, жеке-қызметтік, жеке-сараланған және мәселелі-зерттеу тәсілдері;

3) заманауи педагогиканың жалпы дидактикалық постулаттары, білім беру процесінің белгілеген мазмұны, формалары және тәсілдері;

4) оқытудың дамытушылық мәнмәтініндегі білім алушының шығармашылық және орындаушылық қабілеттерін дамыту мәселелері;

5) көрнекті педгогтер мен музыка танушылардың теориялық ережелері мен әдістемелік нұсқаулары.

21. Оқу материалын іріктеудің педагогикалық қағидаттары:

1) табиғи сәйкестілік және қолжетімділік қағидаты білім алушының жас ерекшеліктерін ескереді, тыңдауға, үйренуге, орындауға лайық оқу материалын іріктеп алуға мүмкіндік бере отырып, білім алушының музыкалық және рухани-адамгершілік дамуына ықпал етеді;

2) сабақтастық қағидаты білім алушының музыкалық-орындаушылық қызметі және оның мазмұны деңгейінде оқытудың барлық сыныптары арасындағы байланысты білдіреді;

3) оқытуды дараландыру қағидаты аспапта ойнаудың орындаушылық дағдыларын практикалық меңгерудің негізгі тәсілі болып табылады;

4) шығармашылық қағидаты білім алушының қабілеттерін және бейімділіктерін ашуды болжайды, жетістік жағдайын құруға, өнермен қуана араласуғады ықпал етеді.

22. «Кларнет» аспабына жеке оқытудың ерекшелігі оқыту әдістерін, құралдарын, формаларын және репертуар кешенін таңдаудың вариативті болуына жағдай жасайды.

23. Қойылған міндеттерді орындау үшін қолданылатын оқыту әдістері:

1) ауызша – әңгімелесу, айтып беру, түсіндіру, пікірталас;

2) көрнекілік-демонстрациялық – педагогтің аспаппен шығарма орындауы, бақылау, интерактивті және мультимедиялық таныстыру рәсімін көрсету;

3) практикалық – аспаппен жұмыс, дайындық жаттығулары, шығарманы өз бетінше талдау, шығарманың жеке бөліктерімен жұмыс;

4) талдау – салыстыру және жалпылау, қисынды ойлауды дамыту;

5) эмоциялық – ассоциацияларды, бейнелерді, көркемдік әсерлерді таңдау, музыкалық бейнелі ойлауды дамыту.

24. Әдістерді таңдау білім алушының жасына және жеке ерекшеліктеріне, физикалық қабілеттері, шығармашылық қабілеттерінің даму деңгейіне байланысты болады. Оқу процесі қарапайымнан күрделіге қарай құрылады.

25. Сабақ формалары:

1) практикалық – ойнау тәсілдері мен дағдылары аспапта пысықталады;

2) топтық сабақтар ансамбльде ұжыммен музыка ойнау үшін өткізіледі;

3) дайындық-концерттік – дайындық және концерттік нөмірлерді көпшілік алдында көрсету;

4) байқаулар;

5) ойын сабағы – сабақ барысында ойын технологияларын қолдану;

6) экскурсия сабағы.

26. Педагогтің білім алушымен жеке жүргізетін сабағы сыныптағы оқу-тәрбие жұмысының негізгі формасы болып табылады. Сабақ жоспары бір уақытта өткізілетін теориялық және практикалық сабақтардан тұрады.

27. Жұмыстың сабақтан тыс түрлері:

1) ансамбльде ойнау;

2) концерттік, байқаулық қойылымдарға дайындық;

3) шығармашылық және мәдени-ағартушылық іс-шараларға қатысу;

4) филармонияларға, театрларға, концерттік залдарға, мұражайларға және тағы басқаларға бару;

5) музыка кайраткерлерімен, орындаушылармен, композиторлармен кездесу.

28. Осы Бағдарлама негізінде педагог білім беру процесін ұйымдастырудың анықталған сынып үшін ұтымды және барынша тиімді мазмұнын, әдістерін және тәсілдерін анықтайтын оқу жұмыс бағдарламасын әзірлейді.

29. Оқу жұмыс бағдарламасының құрылымдық элементтері:

1) титул парағы;

2) түсінік хат;

3) оқу қызметін жоспарлау;

4) оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету.

30. Титул парағындағы негізгі мағлұматтар:

1) білім беру ұйымының аталуы;

2) оқу пәнінің аталуы;

3) оқу жұмыс бағдарламасы арнайы әзірленген сыныпты көрсету;

4) оқу жұмыс бағдарламасының жұмыс мерзімі (оқу жылы);

5) педагог туралы қысқа мағлұмат;

6) білім беру ұйымы басшысының оқу жұмыс жоспарын бекітуге арналған орын.

31. Түсінік хаттың мазмұны:

1) осы бағдарлама негіздеме ретінде;

2) анықталған сыныпта пәнді оқыту кезіндегі өзекті педагогикалық мақсат және міндеттер;

3) анықталған сыныптағы оқытудың ерекшеліктері – дамыту, түзету-дамыту, дарынды балалармен жұмыс;

4) аталған сыныпта жұмысты ұйымдастырудағы ерекшеліктер мен мәселелер;

5) себептері мен өзгерістердің мақсаттарын нұсқай отырып, жеке тақырыптық блоктарды (тарауларды) меңгеру мерзімдерін және (немесе) уақытын өзгерту туралы ақпаратты көрсету.

32. «Оқу қызметін жоспарлау» тарауы білім алушы қызметінің сипатын ерекшелейтін тақырыптық күнтізбелік жоспардан, сыныптар бойынша репертуарлық тізбеден құралады.

33. «Оқу процесін оқу-тақырыптық қамтамасыз ету» тарауының мазмұны:

1) білім алушыға арналған танымдық әдебиеттер тізбесі;

2) педагогке арналған әдістемелік әдебиеттер тізбесі;

3) оқу-көрнекілік құралдардың тізбесі.

34. Оқу жұмыс бағдарламасы әдістемелік кеңестің отырысында қарастырылады және білім беру ұйымының басшысы оқу жылы басталғанға дейін бекітеді.

35. Педагог оқу жұмыс бағдарламасы негізінде әр білім алушыға арналған оқытудың жеке жоспарын құрады. Жеке жоспар білім алушының музыкалық және рухани-адамгершілік дамуының үйлесімді процесін сипаттайды.

36. Білім алушының жеке жоспары әр жартыжылдыққа құрылады, оны беру ұйымының басшысы бекітеді, журналға немесе білім алушының жеке іс қағаздарына енгізіледі.

37. Білім алушының жеке жоспарын құру барысында жеке жұмыстың болашақ және ағымдағы міндеттері ескеріледі, оқу жылының басы мен соңындағы оның мінездемесіне сәйкес құрастырылады.

Бір сыныптың өзінде Бағдарламаны іске асырудың жеке жоспарлары, күрделілік деңгейі бойынша концерт және емтихан бағдарламалары бір бірінен біршама ерекшеленеді.

38. Білім алушының жеке жоспары кең репертуарлық үрдісті, халықтық, классикалық және композиторлық техниканың элементтері бар заманауи музыканы енгізу арқылы репертуарды жаңартуды және байытуды көрсетеді.

39. Оқу процесінің дұрыс ұйымдастырылуы, білім алушының музыкалық-орындаушылық қабілеттерінің табысты және жан-жақты дамуы толығымен алғанда жұмыстың мұқият жоспарлануына, репертуардың дұрыс іріктелуіне тікелей байланысты болады.

40. Педагог әрбір білім алушының музыкалық қажеттіліктерін және дарындылық ерекшеліктерін ескеріп, әрқайсысына жеке репертуарлық стратегия әзірлейді.

41. Педагог музыкалық шығармалардың жеке репертуарлық тізбесін қалыптастырады, шығармаларды жүйеге келтіреді және білім алушының жеке мүмкіндіктеріне сәйкес репертуарды толықтырады.

42. Репертуарлық тізбе қазақ, орыс, шетелдердің музыкасын, көркемдік деңгейі жоғары заманауи композиторлардың балалар мен жасөспірімдерге арналған пьесаларын, мультифильмдерден, балаларға арналған кинофильмдерден алынған танымал әндерді, халық музыкасын қамтиды.

43. Педагог оқу процесінде ладтық, үндестілік, ырғақтық және әуендік ерекшеліктерін ескере отырып, қазақ халық әндері мен күйлерінің өңдеулерін, қазақстан композиторларының шығармаларын кеңінен қолданады.

44. Оқу репертуарының әр түрлі жанрдағы және стильдегі шығармаларға қанық болуы музыкалық материалды оқуға, салыстыруға, жүйелеуге оңтайлы жағдай туғызады.

45. Педагог репертуарға заманауи отандық және шетел композиторлары шығарған үздік пьесаларын қамти отырып жүйелі түрде жаңартады және кеңейтеді.

46. Педагог күрделілігі төмендеу тапсырмадан мейлінше күрделі тапсырмаға біртіндеп ауысу, білім алушыға көркемдік мазмұны жағынан, сондай-ақ орындау техникасы жағынан қолжетімді болатындай материалдарды таңдай отырып, оқыту әдістемесін және білім алушының репертуарын ойластырады.

47. Педагог репертуармен жұмыстың аяқталу деңгейін бекітеді, шығармаларды үйрену кезеңдерін белгілейді, Бағдарламаның көлемін және күрделілігін түрлендіреді, әр білім алушының тұлғалық және жеке тәсілдерді ескеретін жаңа репертуардың есебінен репертуарлық тізбені толықтырады.

48. Педагог репертуармен жұмыс істеу барысында шығармалардың бір бөлігі көпшілік алдында немесе концертте (емтихандық) орындауға, қалған бөлігі – сыныпта жұмыс істеуге немесе таныстыру мақсатына арналатындығын ескереді.

49. Жеке жоспарға білім алушының музыкалық орындаушылық, көркемдік, техникалық мүмкіндіктерінен жоғары және оның жас ерекшеліктеріне сәйкес келмейтін шығармалар енгізілмейді.

50. Білім алушының музыкалық ой-өрісін кеңейту үшін, сыныпта егжей-тегжейлі оқытылатын шығармалардан бөлек, жұмыстың түрлі аяқталу деңгейіне жол бере отырып, жаттап алуды талап етпей, түрлі сипаттағы пьесалардың қатарымен таныстырылады.

51. Жеке жоспардың міндетті тараулары:

- 1) гаммалармен жұмыс;
- 2) этюдтермен және жаттығулармен жұмыс;
- 3) классикалық және заманауи авторлардың пьесаларын орындау;

- 4) Қазақстан композиторларының шығармаларын орындау;
- 5) халық әндерінің және билерінің өңдеулері;
- 6) ансамбльдің құрамында жұмыс істеу;
- 7) ноталарды парақтан оқу дағдылары.

52. Әр жарты жылдықтың соңында педагог бекітілген жеке жоспардағы репертуарлық тізбеге енгізілген өзгерістерді көрсетіп, жоспардың орындалуын белгілейді, ал жылдың соңында білім алушының музыкалық және техникалық дамуына, жетістіктері және еңбек қабілеттеріне сипаттама береді.

53. Жылдың соңындағы білім алушыға берілген мінездеме тұлға даралығының келесі жақтарын ашып көрсетеді:

- 1) музыкалық қабілеттерінің деңгейі – естуі, ырғақ, жады;
- 2) білім алушының аталған аспапқа деген орындаушылық аппаратының сәйкестігі;
- 3) аспапқа икемделу деңгейі;
- 4) жалпы дамуы, эмоциялығы, қабылдауы, реакциясының жылдамдығы;
- 5) музыкамен айналысуға көзқарасы;
- 6) еңбекке қабілеттілігі, жинақылығы;
- 7) өз бетінше жұмыс істеу білігі;
- 8) мәтінді талдаудағы сауаттылық дәрежесі;
- 9) музыкалық шығармаларды меңгеру жылдамдығы;
- 10) жылдың соңындағы жетістіктері;
- 11) білім алушының музыкалық-техникалық дамуындағы кемшіліктері және оларды жеңу бойынша міндеттері.

54. Білім алушыны сипаттауда мақсатқа жетуге ұмтылуы, көркемдік қиялының болуы, аспапты еркін игеруі, техникалық жағынан еркіндігінің болуы сияқты жеке қасиеттері көрсетіледі.

2-тарау. Оқыту мазмұны және Бағдарламаны меңгерудегі күтілетін нәтижелер

55. Білім алушылардың білім, білік және дағдыларын қалыптастыру біртіндеп іске асырылады: аспаппен, ноталық сауатпен танысудан бастап музыкалық шығарманы өз бетінше талдау және орындауға дейін.

56. Педагог білім алушылардың зияткерлік, физикалық, музыкалық және эмоциялық қабілеттерін, дайындық деңгейінің бағасын ескере отырып, білім алушыға әртүрлі тәсілдерді қолданады.

57. Білім алушыны оқытуда және шығармашылық қабілеттерін дамытуда жоғары нәтижелерге қол жеткізу үшін педагог келесі саралау және даралау әдістерін қолданады:

- 1) қиындығы және көлемі әртүрлі тапсырмалар;
- 2) оқу тапсырмаларын орындау кезінде кеңес беру;
- 3) оқу материалын меңгеру қарқыныны түрлілігі;
- 4) дараланған және сараланған үй тапсырмалары.

58. Оқыту процесінде педагог бірқатар технологиялық, музыкалық-көркемдік міндеттерді шешеді:

- 1) ерін және бет бұлшық еттерін қалыптастыру;
- 2) тілдің қимылын ұйымдастыру;
- 3) тыныс алу аппаратында тыныс шығару тірегі сезімін дамыту;
- 4) ырғағы жағынан таза, тембрі бойынша толық және ашық, қаттылығы бойынша түрлі болып келетін аспаптың тұрақты дыбысталуын бекіту;
- 5) негізгі штрихтарды меңгеру;
- 6) музыкалық-есту қабілеттерін дамыту;
- 7) әннің, бидің, марштың жанрлық ерекшеліктерін қабылдау және жеткізу білігі;
- 8) бейнелі ойлауды дамыту;
- 9) жатқа ойнау кезінде орындалып жатқа шығарманың бейнесіне ене білу.

59. Кларнетте дыбыс шығару процесі бірыңғай психофизиологиялық қатардың өзара байланысқан дыбысын білдіреді: ноталық белгі – дыбыс туралы түсінік – бұлшық ет-қимыл қойылымы – орындаушылық қозғалысы – шынайы дыбысталу – есту қабілетін бақылау.

60. Музыкалық орындаушылық процесінің ерекшелігі ойлаудың, музыкалық есту қабілетінің, тыныс алу аппаратының, тілдің және ойнаушының саусақтарының өзара белсенді байланыстын талап етеді.

61. Кларнетке табысты оқытудың қажетті шарты алғашқы кезеңде білім алушының ернін, қолдарын, орындаушылық тынысын дұрыс қою болып табылады.

62. Педагог білім алушыны орындаушылық тыныстың процесімен, осы процеске қатысатын ішкі органдардың қызметімен таныстырады, қойылған міндеттерге сәйкес оларды басқаруды үйретеді. Бірінші оқу жылының соңында білім алушы бір дем алғанда ұзақтығы он секундқа дейінгі музыкалық фразаларды орындайды.

63. Денені дұрыс қою –тынысты жақсы қадағалауға арналған маңызды шарт. Денені дұрыс қою дыбыс шығарудың барлық саласына үлкен әсер етеді, саусақтардың жақсы техникалық базасы болып табылады. Білім алушы аспапты қысылмай ұстауды және клапандарды ашып және жабу кезінде саусақ жұмыстарының еркін жұмыс істеуіне талпынады.

64. Қарқынды жылдамдату және жаңа гамманы, этюдті, шығарманы үйрену кезінде кларнетте дыбыс шығару үшін педагог

тынысты, денені қоюды, ерінді қоюды және кларнетті қоюды бір уақытта қадағалайды.

65. «Созылмалы дыбыстар» жаттығулары сапалы дауыспен орындайды, алғашқы сабақтарда оның ұзақтығы біртіндеп төрт-бес секундтан бастап бірінші оқу жылының соңында он секундқа дейін ұлғайтылады.

66. Кларнетте ойнау кезіндегі артикуляцияның басты органы тіл болып табылады. Тілдің өте жылдам қозғалуы кларнетте ойнау кезінде маңызды.

67. Заманауи орындаушылық практикада дыбыс шығару кезінде тілдің келесі қимылдары қолданылады: қатты шабуыл, жұмсақ шабуыл және аралас шабуыл.

68. Саусақ техникасын дамыту үшін білім алушы саусақтарды түсірудің және көтерудің уақытша, кеңістіктік, аппликатуралық нақтылығын меңгереді.

69. Кларнетте ойнаушының маңызды сапалы көрсеткіші және саусақ техникасының даму шарттары болып оның түсініктілігі және басқармалығы табылады.

70. Сөздің тар мағынасында техниканы дамытуға (жүйріктілік, анықтылық, қалыптылық) жаттығулармен, гаммалармен және этюдтермен жүйелі жұмыс ықпал етеді. Гаммаларды, жаттығуларды, этюдтерді және басқа қосымша материалдарды меңгеру кезінде әртүрлі штрих, динамикалық, ритмикалық нұсқаларды қолдану ұсынылады.

71. Дыбыс сапасымен, ырғақпен, ритмикалық суретпен жұмыс оқытудың барлық кезеңінде жүйелі түрде жүргізіледі.

72. Техникамен жұмыс істеу кезінде педагог білім алушыға әр сабақта жеке тапсырмалар береді және олардың орындалуын үнемі тексеріп отырады.

73. Оқу жұмысында педагог автордың түпкі ойы сақталған және кларнетке тән ерекшеліктер кеңінен қолданылған, басқа аспаптарға арналып жазылған шығармалардың ыңғайланған нұсқаларын қолданады.

74. Музыкалық шығармамен жұмыс істеу кезінде педагог үйретілетін шығарманың көркемдік және техникалық жақтары арасындағы байланысты қадағалайды.

75. Оқытудың маңызды элементі болып көркемдік орындаушылық материалдарды жинақтау, көпшілік алдында жеке және ансамбльде өнер көрсетудің практикасын әрі қарай кеңейту және жетілдіру, репертуарда стилі жағынан әртүрлі шығармаларды қолдану болып табылады.

76. Штрихтар артикуляциялық қағидат бойынша белгілі топтарға бөлінеді:

1) қатты дыбыс шабуылының көмегі арқылы орындалатын штрихтар (деташе, стаккато, мартеле, тенуто);

2) жұмсақ дыбыс шабуылымен орындалатын штрихтар (нон легато, портато, легато);

3) ерекше артикуляциялық тәсілдерді (қосарланған стаккато, фруллато, глиссандо) талап ететін күрделі және ерекше тәсілдерді орындау.

77. Педагог әртүрлі штрихтарды үйренуді белгілі тәртіппен жүргізеді, алдымен қарапайым штрихтар, кейіннен мейлінше күрделі және ерекше штрихтарды меңгеруге көшеді.

78. Жаңадан бастаған кларнетте ойнаушының ойнау процесінде дұрыс ырғақты оның әрі қарай кәсіби дайындығындағы маңызды және ажырамас қасиеттерінің бірі болып табылады.

79. Метроритм музыканың мәнерлеу жәге форма құрайтын негізгі құралдарының бірі болып табылады. Педагог білім алушыға ритм сезімін үйретеді, білім алушыға күрделі метроритмикалық суреттерін түсіндіреді, гаммаларды, этюдтерді ойнау кезінде ноталардың жылдамдатпай немесе баяулатпай қалыпты дыбысталуына талпынады.

80. Саусақ қимылдарын үйлестіру, тыныс алу, дыбыс шығару білім алушы мен педагогтің тарапынан үлкен назарды талап етеді.

81. Ноталарды парактан оқу дағдысын дамытуды педагог белгілі дыбыстардың қарапайым ритмикалық суреттерімен қарапайым әуендерді мысалаға ала отырып іске асырады.

82. Ансамбльде ойнаудың алғашқы дағдысын алу тәжірибелі концертмейстермен немесе педагогпен фортепианомен дуэтте тиімді іске асырылады. Педагог білім алушыға аспапты күйге келтіруді және аспаптың дыбысталу жоғарылығын етуді үйретеді.

83. Біртекті аспаптармен дуэтте ойнау – білім алушыны ансамбльдік дайындаудағы келесі күрделі кезең. Педагог солист ретінде өнер көрсетеді (әуендік сызықты ойнайды), ал білім алушы сүйемелдейді.

84. Оқытудың бірінші жылында біртіндеп амбушюр дамытылады, бұл білім алушының жұмыс диапазонын кеңейтуге мүмкіндік береді, бірінші оқу жылының соңында білім алушының жұмыс диапазоны келесі көлемге ие болады: кіші октавадағы «ми»-дан екінші октавадағы «соль»-ға дейін.

Диапазон кеңейтілген кезде педагог гаммалармен таныстыруды бастайды. Алдымен бір октавада қарапайым мажор гаммаларын орындау жеткілікті болады.

85. Білім алушы түсініп және мәнерлеп орындау үшін музыкалық сауат негіздерін меңгереді. Гаммаларды орындау қарқынына байланысты тыныс қатаң түрде әр төртінші, сегізінші, он алтыншы немесе отыз екінші дыбыста алынады.

86. Бірінші оқу жылында әрбір төрт немесе сегіз дыбыстан кейін жартылай және төрттік ұзақтықпен тыныс алып легато және деташе штрихтарымен бір октавадағы мажор гаммалары орындалады.

87. Шығармашылық тапсырмалардың түрлері:

- 1) ұнаған шығармаларға иллюстрация жасау (сурет салу);
- 2) жатталатын әуендеріне сөз шығару;
- 3) есту қабілеті бойынша әндерді іріктеу.

88. Жеке үй тапсырмасы бірнеше рет жүргізіліп, педагогтің ұсынымдарына сәйкес құрылады. Бірінші кезекте түрлі техникалық тәсілдерді пайдаланып, ең күрделі музыкалық эпизодтар пысықталады. Педагог білім алушының ақыл-ой және физикалық мүмкіндіктеріне байланысты қандай да бір шығармаға жұмсалатын уақытты анықтайды.

89. Үй тапсырмаларының мазмұны:

- 1) дыбыстарды дамытуға арналған жаттығулар (тұрақты ноталар);
- 2) техниканы дамыту бойынша жұмыс (гаммалар, жаттығулар, этюдтер);
- 3) көркемдік материалмен жұмыс (пьесалар немесе ірі нысанды шығармалар);
- 4) ноталарды парақтан оқу.

90. Білім алушының өз бетінше жүргізетін сабақтарын белсендіру үшін сабақтың келесі формалары қолданылады:

- 1) өзінің орындауын талдау – білім алушы өзінің ойнауын бағалайды, жіберілген қателіктерін белгілейді;
- 2) білім алушың күнделігіне шығармамен жұмыс істеуге қатысты педагогтің маңызды ұсынымдарын жазу;
- 3) үй тапсырмаларын орындау туралы ауызша есеп беру – білім алушы қиындықтар туралы және оларды жою туралы айтады.

91. «Кларнет» пәнінің үлгілік оқу жоспарындағы «Сольфеджио», «Қазақ музыка әдебиеті», «Әлемдік музыка әдебиеті», «Ұжымдық музыка ойнау» пәндерімен пәнаралық байланысы білім алушының түрлі көркемдік түсініктерді тұтас түсінуге итермелейді.

92. Бағдарламаны іске асыруды оқыту пәнінің бейініне сәйкес келетін арнайы кәсіби (орта және жоғары) білімі бар педагогикалық кадрлар қамтамасыз етеді.

93. Бағдарламаны іске асыру шарттары:

- 1) кларнет;
- 2) метроном;
- 3) тюнер;
- 4) пюпитр;
- 5) айна;
- 6) аудио және бейнематериалдардың, аудио және бейне аппаратуралардың болуы.

94. Аспаптар ғимараттың белгілі деңгейдегі ауа ылғалдығы бар сөрелерде сақталады. Сыртта өткізілетін концерттерге алып жүруге ыңғайлы сыртқы қабы бар бірнеше концерттік шертерлердің болғаны жөн.

95. Білім алушымен жұмыс сынып педагогінің концертмейстермен бірге жұмыс істеуін қарастырады, сондықтан кабинетте күйге жақсы келтірілген және өз уақытында жөндеу жұмыстары жүргізілетін аспап болуы қажет (фортепиано).

96. Балалар музыка мектептерінің және балалар өнер мектептерінің материалдық-техникалық базасы санитарлық, өртке қарсы нормаларға, еңбекті қорғау нормаларына сәйкес болуы тиіс.

97. 1 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) білім алушы құрылғымен, аспапты баптаумен танысады, денені, қолды, басты дұрыс қоюдың алғашқы дағдыларын, орындаушылық тынысты қоюды және қызмет етуін меңгереді;

2) білім алушы ноталық сауатты, дыбысты шығаруды меңгереді, ансамбльде ойнаудың алғашқы дағдыларын алады, жаттығуларды жақсы дыбыспен орындайды, біртіндеп оның ұзақтығы ұзартады;

3) шығармаларды өз бетінше талдауда және жаттауда екі нұсқадағы шығармалардың фонограммаларының аудиожазбалары қолданылады: плюс (кларнет партиясы аккомпонемент) және минус (аккомпанемент);

4) білім алушы мажор гаммалары соль, фа (бір октавада), минор гаммалары, ля, ми (бір октавада), баяу қарқындағы үшдыбыстылық арпеджиосын (төрттіктермен, сегіздіктермен), 10-12 жаттығуларды және этюдтерді; 8-10 пьесаны меңгереді.

98. 1 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Кларнет құрылғысы және аспапты күту.

2-тақырып. Тынысты қою. Орындаушылық тыныстың түрлері. Диафрагма бұлшық еттерін дамыту. Тыныс алу жаттығулары.

3-тақырып. Орындаушының денесін және қолын қою. Қолды аспапқа қою.

4-тақырып. Амбушюр. Дыбыс шығарудағы амбушюрдің рөлі. Еріндерді қою. Амбушюрді дамытуға арналған жаттығулар.

5-тақырып. Тамақ. Дыбыс шығарудағы кеңірдек пен дауыс желбезектерінің рөлі. «Жылы» ауаны шығару. Тамақтағы «есінеу» қалпы. Дауыс желбезектерін қолданып жаттығу және ойнау білігі. «Дұрыс» дыбысты «дұрыс емес» дыбыстан ажырату.

6-тақырып. Дыбысты шығару. «Ұзақ дыбыстар» жаттығу.

7-тақырып. Шабуыл. Шабуылдың түрлері. Тілмен шабуыл. Тіл – дыбыс шабуылының негізгі құралы. Дұрыс шабуыл. Тілдің қалпы, буындар. Тілге арналған жаттығулар. Аспапта дыбыс шығару.

8-тақырып. Аспапта ойнау кезіндегі қимылдарды үйлестіру. Бірнеше процестерді бір уақытта басқару дағдысын дамыту: тыныс, амбушюр, саусақтар.

9-тақырып. «Соль», «фа», «ми», «ре», «до» дыбыстарын шығару. Осы дыбыстардың аппликатурасы. Төрттен сегіз секундқа дейінгі дыбыстардың ұзақтығы. Дыбыстарды алдымен екіден, кейін баяу қарқында үштен және төрттен қосу. Тілге арналған жаттығулар.

10-тақырып. Штрихтар музыкада мәнерлеу құралдары. Штрих түсінігі үрлемелі аспаптарға қатысты қолданылады. Негізгі штрихтар.

11-тақырып. «Легато» штрихы. Штрихтың қасиеті. Штрихты ноталық материалда дұрыс оқу. Штрихты қолдана білу.

12-тақырып. «Деташе» штрихы. «Деташе» штрихын орындаумен танысу. Штрихтың қасиеті. «Деташе» штрихын орындау кезіндегі дыбысты дұрыс жүргузі. «Деташе» штрихымен орындау.

13-тақырып. Ноталық материалмен жұмыс. Ноталық мәтінді оқу дағдысын дамыту. Ноталық станда орналасқан ноталарды, ұзақтықтарды (тұтас, төрттік, сегіздік) орналасуын үйрену. Қарапайым әуендерді оқу және орындау.

14-тақырып. Әуенді парақтан оқу. Қарапайым ритмикалық суреттері бар, атақты әуендерді қарапайым әуендер мысалында дағдыларды дамыту.

15-тақырып. Музыкалық есте сақтау жадын дамыту. Өлеңдерді, әндерді, музыкалық шығармаларды жатқа жаттау. Материалды нотасыз, жатқа орындау.

16-тақырып. Ансамбльдердің түрлі құрамдарында ансамбльдік ойнау дағдыларын дамыту.

17-тақырып. Фортепианоның сүйемелдеуімен ойнау. Концертмейстермен ойнау кезіндегі негізгі ережелер. Аспапаты баптау. Жеке орындаушы мен сүйемелдеушінің міндеттері. Фортепианоның сүйемелдеуімен шығарманы ойнау.

18-тақырып. Педагогпен ансамбльде ойнау. Аспапты баптау. Ансамбльде ойнаудың міндеттері. Жұмыс диапазонын кеңейту.

19-тақырып. Гаммалар. Гаммалармен танысу. Мажор гаммаларының құрылымы. Соль, фа (бір октавада) мажор гаммаларын орындау. Гаммаларды белгілі штрихтармен бір октавада орындау.

20-тақырып. Минор гаммалары. Минор гаммалары, ля, ми (бір октавада) орындау.

21-тақырып. Баяу қарқындағы үшдыбыстылық арпеджиосы (төрттіктермен, сегіздіктермен).

22-тақырып. Шығармашылық тапсырмалар. Әуендерді шығару. Есту арқылы теру, сурет салу. Өзін-өзі бақылау дағдысын дамыту. Пьесаларды өз беттерінше жаттау.

99. 1 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

1 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

- 1) аспаптың құрылысын, аппликатураны біледі;
- 2) ноталардың аталуын, штрихтардың аталуын біледі;
- 3) аспапты ұстауды біледі;
- 4) деташе, легатоны орындай алады;
- 5) мажор, минор гаммаларының құрылымын біледі;
- 6) белгілі штрихтармен бір октавада гаммаларды орындай алады;
- 7) нотаны парақтан оқудың алғашқы дағдыларын біледі.

100. 2 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) алған білім, білік және дағдыларын жетілдіру, жұмыс диапазонын кеңейту, негізгі музыкалық жанрлардың ерекшеліктерімен, жаңа штрихтармен, күрделендірілген ритмикалық суреттермен, динамикалық бояулармен танысу жалғастырылады;

2) ансамбльде ойнау, нотаны парақтан оқу дағдылары жетілдіріледі, эстрадада өзін ұстау ережелері меңгеріледі;

3) білім алушы 10-15 шығарманы: әртүрлі сипаттағы пьесаларды, этюдтер мен ансамбльдерді меңгереді.

101. 2 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Тыныс шығарудың өнімділігімен жұмыс. Тыныс шығарудың ұзақтығын ұлғайту.

2-тақырып. Дыбыс жүргізу және баса айтумен жұмыс. Дыбысты баяу жүргізу дағдысын жетілдіру. Ырғақтың қалыптылығымен жұмыс.

3-тақырып. Жұмыс диапазонын кеңейту. Ортаңғы және төменгі регистрлерді орындау.

4-тақырып. Штрихтар. Акцент қойылатын және акцент қойылмайтын штрихтар.

5-тақырып. «Стаккато» штрихы. Кларнетте штрихты ойнаудың ерекшеліктері. Тіл мен диафрагма бұлшық еттерінің жұмысы.

6-тақырып. «Маркато» штрихы. Штрихты қолдану. Кларнетте штрихты орындау техникасы.

7-тақырып. Динамикалық бояулар музыкадағы мәнерлеу құралы. Бояулардың түрлілігі. Динамикалық бояулардың белгілерімен және оларды кларнетте орындаумен танысу.

8-тақырып. «Форте» динамикалық бояуы. Кларнетте әртүрлі регистрлерде орындау техникасы.

9-тақырып. Пиано. Орындау техникасы. Тембрмен жұмыс.

10-тақырып. «Меццо форте», «меццо пиано» динамикалық бояулары. Кларнетте «меццо форте», «меццо пиано» динамикалық бояулармен шығармаларды орындау. Дыбыстық сызықтың тепе-теңдігі.

11-тақырып. «Крещендо» және «диминуэндо» динамикалық бояулары. Аспапта «крещендо» және «диминуэндо» ойнау.

12-тақырып. Минор гаммалары. Параллельді минор. Минор гаммаларының түрлері. Жұмыс диапазоны шеңберінде кілттегі бір белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын кларнетте орындау.

13-тақырып. Әртүрлі штрихтармен және динамикалық бояулармен орындалатын гаммалар. Әртүрлі штрихтар мен динамикалық бояулардың үйлесіміндегі гаммалар.

14-тақырып. Ритмикалық суреттердің түрлері. Үзік-үзік ритм, ұсақ ұзақтылықтар. Синкопа.

15-тақырып. Этюдтерді орындау.

16-тақырып. Музыкалық шығарманың қарқыны мен сипаты. Қарқындардың белгілері. Қарқындардың түрлері. Музыкалық терминдер.

17-тақырып. Кантиленді сипаттағы шығармалар. Штрихтар, дыбыс жүргізу.

18-тақырып. Би сипатындағы шығармалар. Шығармаларды талдау.

19-тақырып. Шығармаларды жаттау.

20-тақырып. Ансамбльде ойнау. Дуэт, трио. Партияларды жаттау. Бірге музыка ойнау.

21-тақырып. Концерттік көрсетілімдерге практикалық және психологиялық дайындық.

102. 2 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

2 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) әр түрлі сипаттағы әуендерді біледі;

2) динамикамен байланысты белгілерді және терминдердің атауларын біледі;

3) кларнетте «стаккато», «маркато» штрихтарын орындау техникасын біледі;

4) кларнетте жұмыс диапазоны шеңберінде кілттегі бір белгіге дейінгі мажор, минор гаммаларын орындауды біледі;

5) музыкалық жанрларды: ән, би, маршты біледі;

6) анық және таза шабуылға ие болады;

7) аспаптың тұрақты дыбысталуына талпынуды біледі;

8) ансамбльде ойнаудың алғашқы дағдыларын біледі.

103. 3 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) әртүрлі кезеңдердің музыкасының стильдік ерекшеліктерімен, ірі нысанды шығармалармен танысу, штрихтарды, динамиканы, агогиканы меңгеру жалғастырылады, дыбыс шығаруға есту қабілетін бақылауды қалыптастыру жалғастырылады, пьесалар мен оркестр партияларын парақтан оқу дағдылары жетілдіріледі (қалыпты қарқында), шығармаларды талдау, саусақ техникасы жетілдіріледі;

2) білім алушы мажор, минор гаммаларын, үш белгіні қоса алғанға дейінгі үндестіліктердегі үшдыбыстылық арпеджиосын, хроматикалық гаммаларды, 12-15 этюдті, 8-12 пьесаны, 2-4 ансамбльді меңгереді.

104. 3 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Жұмыс диапазонын «ми» кіші октавасынан «ля» екінші октавасына дейін кеңейту. Ортаңғы регистрдің аппликатурасы. Қосымша аппликатура.

2-тақырып. Жоғарғы регистр. Амбушюрдің қалпы. Тыныс, динамикалық бояулар, жоғары регистрдегі «пиано».

3-тақырып. Төменгі регистр. Регистрге арналған жаттығу.

4-тақырып. Техниканы дамытуға арналған жаттығулар. Ұсақ ұзақтықтармен ритмикалық суреттерді орындау.

5-тақырып. Кілттегі үш белгіге дейінгі гамма. Әртүрлі қарқынмен, әртүрлі штрихтармен және динамикалық бояуларды үйлестіріп орындалатын Ля-мажор, Ми бемоль-мажор, до-минор, фа диез-минор сияқты мажор және минор гаммалары. Арпеджио.

6-тақырып. «Тенуто», «портато», «мартеле», «тенуто және залиг стаккато» штрихтары.

7-тақырып. Күрделі динамикалық бояулар. Күрделі динамикалық бояуларды орындау.

8-тақырып. Әртүрлі кезеңдердің шығармаларын орындаудың стильдік ерекшеліктері. Барокко, классицизм, романтизм музыкасы. Заманауи музыка. Әр стильді орындаудың ерекшеліктері.

9-тақырып. Ірі нысанды шығармалар. Сонатина. Сюита. Вариациялар.

10-тақырып. Тапсырманы орындау кезінде өзін бақылауы. Есту, көру, ішкі бақылауды дамыту. Метрономмен және тюнермен жұмыс.

11-тақырып. Партияларды жаттау, тыңдау. Шығармаларды орындау.

12-тақырып. Ансамбльде ойнау. Квартет. Ішекті аспаптар квартеті. Үрлемелі аспаптар квартеті. Біртекті аспаптардың квартеті.

13-тақырып. Кларнеттер квартеті. Квартетте ойнаудың ерекшеліктері. Квартетке арналған репертуар.

105. 3 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

3 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) ортаңғы регистрдің ноталарының аппликатурасын біледі;

2) ортаңғы, төменгі регистрлерге, техниканы дамытуға арналған жаттығуларды орындайды;

3) әртүрлі қарқынмен, әртүрлі штрихтар мен динамикалық бояуларды үйлестіріп орындалатын кілттегі үш белгіге дейінгі мажор және минор гаммаларын орындауды біледі;

4) «тенуто», «портато», «мартеле», «тенуто және залиг стаккато» штрихтарын біледі;

5) үш белгіні қоса алғандағы үндестіліктердегі үшдыбыстылық арпеджиосын ойнауды біледі;

6) кларнетте хроматикалық гаммаларды ойнауды біледі;

7) күрделі динамикалық бояуларды орындау техникасын біледі;

8) борокко, классицизм, романтизм кезеңдерінің музыкасын орындаудың стильдік ерекшеліктерін біледі;

9) парақтан пьесаларды және оркестр партияларын оқу дағдыларын біледі;

10) кларнетте квартетте ойнаудың алғашқы дағдыларын біледі.

106. 4 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) орындаушылық аппаратты, тіл, ерін, саусақтарды үйлестіру дағдыларын жетілдіру, тынысты дамыту жалғастырылады, шығарылатын дыбыстардың диапазоны кеңейтіледі, дыбыс сапасын жақсарту бойынша жұмыс жалғастырылады, әртүрлі аралықтарды орындау, оркестр партияларының ноталарын парақтан оқу дағдылары дамытылады;

2) білім алушы мажор, минор гаммаларын, төрт белгіні қоса алғандағы үндестіліктердегі үшдыбыстылық арпеджиосын, хроматикалық гаммаларды, терциядағы гаммаларды, 10-12 этюдті, 8-10 пьесаны, 2 ансамбльді меңгереді.

107. 4 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Жұмыс диапазонын «ми» октавасына дейін кеңейту. Қосымша аппликатуралармен танысу.

2-тақырып. Төрт белгіге дейінгі мажор және минор гаммалары.

3-тақырып. Үшдыбыстылық және олардың айналымдары.

4-тақырып. Доминантсептаккордтар.

5-тақырып. Бір-екі октаваға кішірейтілген кіріспе септаккордтар.

6-тақырып. Хроматикалық гаммалармен жұмысты жалғастыру. Терциядағы гаммалар. Әртүрлі техниканың түріне арналған этюдтер мен жаттығулар.

7-тақырып. Әртүрлі техника түріне арналған этюдтер мен жаттығулар.

8-тақырып. Әртүрлі сипаттағы пьесаларды, оның ішінде ірі нысанды шығармаларды жаттау.

9-тақырып. Нотаны парақтан оқу. Оркестр партияларын үйрену.

108. 4 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

4 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) жоғары регистрді, әртүрлі аралықтарды орындау дағдыларын біледі;

2) төрт белгіні қоса алғандағы үндестіктердегі үшдыбыстылық арпеджиосын ойнай алады;

3) әртүрлі қарқында әртүрлі штрихтармен гаммаларды орындайды;

4) кларнетте гаммаларды терцияда ойнай алады;

5) кларнетте әртүрлі техника түріне арналған этюдтер мен жаттығуларды орындай алады;

6) кларнетте әртүрлі сипаттағы пьесаларды, оның ішінде ірі нысанды шығармаларды орындай алады;

7) естуі бойынша жеңіл пьесаларды тереді;

8) аспаптың тұрақты дыбысталуын, ырғағы жағынан таза, тембрі жағынан толық, қаттылығы әртүрлі болатындығын біледі;

9) көпшілік алдында өнер көрсету дағдысына ие болады.

109. 5 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) әртүрлі кезеңдердегі музыканың стильдік ерекшеліктерімен, ірі нысанды шығармалармен танысу, штрихты, динамиканы меңгеру, нотаны парақтан оқу дағдысын дамыту, жеңіл пьесалар мен оркестр партияларын өз бетінше талдау және жаттау жалғастырылады;

2) орындаушылық аппаратты, оның әртүрлі компоненттерін (тыныс, ерін, тіл, саусақ) дамыту, қатты жіне жұмсақ шабуылмен дыбыс шығару тәсілдерін өте жоғары шеберлікпен меңгеру, «деташе», «легато», «стаккато», «нон легато», «маркато» негізгі штрихтарын қолдану жетілдіріледі;

3) кларнеттің барлық жұмыс диапазонындағы хроматикалық дыбыстар қатарының аппликатурасы меңгеріледі, шығармашылық және физикалық төзімділік, үзіліссіз 4-6 музыкалық шығарманы орындау қабілеті пысықталады;

4) білім алушы «мелизм», «форшлаг», «трель», «мордент» түсініктерін, барынша жылдам қарқындағы үшдыбыстылық арпеджиосын, доминантсептаккордтарды және қоса алғанда бес белгіге дейінгі оның айналымдарын, 15-20 этюдті, оның ішінде 1-2 ірі нысанды шығармаларды және ансамбльдерді меңгереді.

110. 5 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Музыкадағы мелизмдер.

2-тақырып. Форшлагтар.

3-тақырып. Трельдер.

4-тақырып. Морденттер.

5-тақырып. Барынша жылдам қарқындағы үшдыбыстылық арпеджиосы.

6-тақырып. Доминантсептаккордтар және бес белгіге дейінгі үндестіліктердегі олардың айналымдары.

7-тақырып. Жеңіл пьесаларды және оркестр партияларын талдау.

8-тақырып. Ноталарды парақтан оқу.

9-тақырып. Оркестр партияларын үйрену.

10-тақырып. Этюдтерді жаттау.

11-тақырып. Пьесаларды жаттау.

12-тақырып. Ірі нысанды шығармаларды жаттау.

13-тақырып. Ансамбльдерді жаттау.

111. 5 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

5 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) музыкадағы мелизмдерді, форшлағтарды, трельдерді, морденттерді біледі;

2) барынша жылдам қарқында үшдыбыстылық арпеджиосын біледі;

3) доминантсептаккордтарды және бес белгіге дейінгі үндестіліктердегі оның айналымдарын біледі және орындайды;

4) жеңіл пьесаларды және оркестр партияларын талдау білігіне ие болады;

5) көркем бейнені жасау үшін мәнерлеу құралдарын қолдана алады.

112. 6 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) мажор, минор гаммалары, диминантсептаккордтар, үшдыбыстылық арпеджиосы және олардың айналымдары, әртүрлі штрихтардағы және жылдам қарқындағы әртүрлі штрихтардағы хроматикалық гаммалар туралы білімдері бекітіледі;

2) бес белгіге дейінгі мажорлы және минорлы гаммалар, оның ішінде доминантсептаккордтар, кішірейтілген септаккордтар және олардың айналымдары, жылдам қарқында әртүрлі штрихтармен орындау меңгеріледі;

3) білім алушы бір тонға жоғары және жарты тонға төмен А (ля минор) және С (до мажор) қатарына жеңіл пьесаларды тасымалдауды, 15-20 этюдті, 8-10 пьесаны, оның ішінде ансамбльдерді, 2-3 ірі нысанды шығармаларды меңгереді.

113. 6 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жсопарлау.

1-тақырып. Бес белгіні қоса алғанға дейінгі үндестіліктегі мажорлы және минорлы гаммалар.

2-тақырып. Доминантсептаккордтар, кішірейтілген септаккордтар және олардың айналымдары, әртүрлі штрихтармен жылдам қарқынмен орындау.

3-тақырып. Үшдыбыстылық арпеджиосын және олардың айналымдарын қайталау.

4-тақырып. Әртүрлі штрихтарда және ритмикалық нұсқаларда, оның ішінде жылдам қарқындағы терциялармен хроматикалық гаммаларды қайталау.

5-тақырып. Кішірейтілген кіріспе сектаккордтарды және олардың «деташе», «легато», «стаккато», «нон легато», «маркато» штрихтарындағы айналымдарын қайталау.

6-тақырып. Әртүрлі техниканың түріне арналған виртозды этюдтерді жаттау.

7-тақырып. Әртүрлі сипаттағы пьесаларды, оның ішінде ірі нысанды шығармаларды жаттау.

8-тақырып. Оркестр партияларын үйрену.

114. 6 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

6 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады:

1) бес белгіні қоса алғанға дейінгі үндестіліктегі мажор және минор гаммаларын орындай алады;

2) димонантсептаккордтарды, кішірейтілген септаккордтарды және олардың айналымдарын біледі және жылдам қарқында әртүрлі штрихтармен орындайды;

3) әртүрлі техника түріне арналған виртуозды этюдтерді орындай алады;

4) әртүрлі сипаттағы пьесаларды, оның ішінде ірі нысанды шығармаларды орындай алады;

5) үйренген оркестр партияларын біледі.

115. 7 сыныптағы Бағдарлама талаптары:

1) доминант септаккордтар, әртүрлі қарқындағы, штрихтағы және динамикалық бояулардағы хроматикалық гаммалар, әртүрлі штрихтардағы терциялармен (жылдам қарқында) гаммалар туралы білімдері бекітіледі;

2) білім алушы 10-12 этюдті, 6-8 пьесаны, оның ішінде ансамбльдерді, 2-3 ірі нысанды шығармаларды меңгереді.

116. 7 сыныптағы оқу пәнінің мазмұны.

Тақырыптық жоспарлау.

1-тақырып. Мажор, минор гаммаларын қайталау.

2-тақырып. Доминосептаккордтарды қайталау.

3-тақырып. Әртүрлі қарқындағы, штрихтарғы және динамикалық бояулардағы хроматикалық гаммаларды қайталау.

4-тақырып. Әртүрлі штрихтармен, терциялармен (жылдам қарқында) гаммаларды қайталау.

5-тақырып. Этюдтерді жаттау.

6-тақырып. Пьесаларды жаттау.

7-тақырып. Ірі нысанды шығармаларды жаттау.

117. 7 сыныптың Бағдарламасын игеруден күтілетін нәтижелер.

7 сыныпта оқу жылының соңында білім алушы келесі білім, білік және дағдыларға ие болады

1) ноталық сауатты біледі;

2) ойын аппаратын дұрыс қоюды біледі;

3) әртүрлі штрихтарді біледі;

4) парақтан оқу дағдысына және дамыған музыкалық есте сақтау жадына ие болады;

5) А және С қатарына тасымалдау дағдысына ие болады;

6) орындалатын шығармаларды талдау дағдысына ие болады.

118. Бағдарламаны игеруден күтілетін нәтижелер.

Түлек:

1) музыкалық сауаттың негіздерін;

2) музыкалық стильдер мен жанрларды;

3) кларнетте ойнау кезіндегі көркем-орындаушылық мүмкіндіктерді;

4) әртүрлі кезеңдердің композиторларының, музыка өнері саласындағы атақты қайраткерлердің шығармашылығын;

5) пьесаларды немесе ірі нысанды шығармаларды орындау кезіндегі шығармалардың көркемдік және техникалық жақтарының арасындағы байланыстарды біледі.

Түлек:

1) кларнетте Бағдарлама талаптарына сәйкес әртүрлі жанрдағы және формадағы шығармаларды орындауды;

2) көркемдік бейнені жасау үшін мәнерлік құралдарын қолдануды;

3) сабақ кезінде және өнер көрсету кезінде зейінін шоғырландыруды;

4) шығараманың штрихтық ерекшеліктерін, динамикалық және стильдік ерекшеліктерін ескере отырып, музыкалық шығарманы өз бетінше және сауатты алғашқы талдау жасауды біледі.

Түлекте:

1) музыкалық шығармаларды орындау (жеке орындау, ансамбльде орындау);

2) көпшілік алдында өнер көрсету;

3) музыкалық материалмен өз бетінше жұмыс істеу, мәтінді парақтан оқу.

3-тарау. Оқыту нәтижелерін бағалау өлшемдері

119. Үлгерімді бақылаудың мақсаты білім алушының Бағдарламаны игерудегі нәтижелілігін анықтау болып табылады.

Білім алушылардың Бағдарламаны игеруін бақылау академиялық концерт, техникалық сынақ, бақылау жұмысы түрінде, қорытынды аттестаттау – емтихан түрінде іске асырылады.

120. Аттестаттау формасы және білім алушылардың көрсетілімдеріне қойылатын бақылау-бағдарламалық талаптар:

1) 1 сынып – бірінші тоқсанда: бақылау жұмысы (1 этюд, 1 пьеса), екінші тоқсанда: академиялық концерт (түрлі сипаттағы 2 пьеса), үшінші, төртінші тоқсандарда: академиялық концерт (түрлі сипаттағы 2 пьеса);

2) 2 сынып – бірінші, үшінші тоқсандарда: техникалық сынақ (мажорлы және минорлы гаммалар және үшдыбысты арпеджио, 1 этюд), екінші тоқсанда: академиялық концерт (түрлі сипаттағы 2 пьеса), төртінші тоқсанда: академиялық концерт (түрлі сипаттағы 2 пьеса);

3) 3 сынып – бірінші, үшінші тоқсандарда: техникалық сынақ (мажорлы және минорлы гаммалар және үшдыбысты арпеджио, 1 этюд) екінші тоқсанда (академиялық концерт (түрлі сипаттағы 2 пьеса), төртінші тоқсандағы аттестаттау формасы: академиялық концерт (түрлі сипаттағы 2 пьеса);

4) 4 сынып – бірінші, үшінші тоқсандарда: техникалық сынақ (гаммалар, үшдыбысты арпеджио және септаккордтар, 1 этюд), екінші тоқсанда: академиялық концерт (1 ірі нысанды концерттік шығарма), төртінші тоқсанда: академиялық концерт (Қазақстан композиторының 1 пьесасы, түрлі сипаттағы 2 пьеса немесе 1 ірі нысанды шығарма);

5) 5 сынып – бірінші, үшінші тоқсандарда: техникалық сынақ (гаммы си-мажор, соль диез-минор үшдыбыстылығы, арпеджио, доминантсептаккорд, кіріспе септаккорд), төртінші тоқсанда: қорытынды аттестаттау (бітіру емтиханы) (1 ірі нысанды шығарма, 1 пьеса немесе түрлі сипаттағы 3 пьеса, Қазақстан композиторының шығармасын орындау міндетті болып табылады);

6) 6 сынып – бірінші, үшінші тоқсандарда: техникалық сынақ (кішірейтілген септаккордтар ми, фа, фа диез дыбыстарынан, арпеджио, хроматикалық гамма), екінші тоқсанда: академиялық концерт (1 ірі нысанды концерттік шығарма), төртінші тоқсанда: емтихан (1 Қазақстан композиторының пьесасы, түрлі сипаттағы 2 пьеса немесе ірі нысанды шығарма);

7) 7 сынып – бірінші жартыжылдықта: техникалық сынақ (этюд), үшінші тоқсанда: техникалық сынақ (этюд), төртінші тоқсанда: қорытынды аттестаттау (бітіру емтиханы) (1 ірі нысанды шығарма, 1

пьеса немесе түрлі сипаттағы 3 пьеса, Қазақстан композиторының шығармасын орындау міндетті болып табылады.

121. Музыкалық білім беруде оқыту нәтижелерін бақылау өлшемшарттары пән бойынша ағымдық үлгерім нәтижелерінен және концерттік көрсетілімдерден алған бағаларынан тұрады.

Білім алушының жұмысын бағалау кезінде келесі бағалау өлшемшарттары ескеріледі:

1) денені, саусақ аппаратын, аяқты, амбушюрді қою, орындаушылық тынысты, саусақ аппаратын меңгеруі, саусақтарды көтерудің амплитудасы және синхрондылығы; моторлығы;

2) музыкалық дыбысты меңгеруі (шабуыл және дыбысты тоқтату, артикуляция (тілдің жұмысы), тембрдің мәнерлігі, дыбыстың созылмалылығы (тыныс шығарудың дамығандығы), бір нюанстағы дыбыстың созылуы, дыбыстың динамикадағы созылуы (крещендо, диминуэндо), дыбыстың интонациялық тазалығы, нюансировкалар, негізгі штрихтар);

3) музыкалық қабілеттерінің, физикалық төзімділігінің, музыканы есту сақтауының (музыкалық шығарманы тоқтамай және қатесіз орындау) даму деңгейі, музыкалық шығарманың көркемдік бейнесін жеткізуі, шығарманың бірыңғай қарқыныны ұстап тұру білігі (егер қарқындық ауытқулар болмаса), музыкалық шығармаларды қарқындық ауытқулармен сезіну және орындау, ритмикалық комбинациялардың қалпытылығы («ритмикалық сурет»).

122. Бағалау өлшемшарттары:

1) «5» «өте жақсы» бағасы – бағдарламаны сенімді, мәнерлі, эмоциямен орындауы, түсініп анық ойнауы, динамикасының мәнерлігі, мәнерлік құралдарының қорының байлығы, орындаушылық техниканы және дыбыс жүргізуді меңгеруі, жоғары көркемдік деңгейде орындауы; шығарманы жеткізуде дара орындаушылық стилі және жағымды жеке құрамы бар;

2) «4» «жақсы» бағасы – көркемдік-музыкалық анық жеткізе отырып орындауы, өнер көрсетуі қалыпты, сахнада тұрақты, орындау кезінде техникада, дыбыста, ырғақта, мәнерлікте және эмоциямен орындауында сәл қателіктерінің болуы;

3) «3» «қанағаттанарлық» бағасы – техникалық дайындығы орташа, штрих туралы білімі жеткіліксіз, орындаушылық аппараттағы кемшіліктер шығарманың көркемдік түпкі ойын тыңдаушыға жеткізуге кедергі келтіреді, бағдарламаның талаптарын орындау техникасында, көркемдік бейнені ашудағы сұрақтары бола тұра, мәтін дұрыс айтылу деңгейінде сақталады;

4) «2» «қанағаттанарлық емес» бағасы – жиі тоқтап қалып, бірсарынды динамикамен, фразировканы, ырғақтаудың элементтерінсіз орындау;

5) «Сынақ» (баға қойылмайды) – орындауы оқытудың аталған кезеңінің тиісті деңгейіне сәйкес.

Образовательная программа по предмету «Кларнет» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств

Глава 1. Общие положения

Образовательная программа по предмету «Кларнет» детских музыкальных школ и музыкальных отделений детских школ искусств (далее - Программа) определяет единый комплекс основных характеристик образования, включающий цель, результаты и содержание обучения, организацию образовательного процесса, способы и методы их реализации, критерии оценки результатов обучения предмету «Кларнет».

2. В настоящей Программе используются следующие понятия:

1) амбушюр – способ сложения губ музыканта при игре на некоторых духовых инструментах с определенным устройством мундштука;

2) аппликатура – порядок расположения и чередования пальцев при игре на музыкальном инструменте;

3) арпеджио – способ исполнения аккордов, при котором звуки аккорда последовательно следуют один за другим;

4) артикуляция – способ исполнения последовательного ряда звуков при игре на музыкальном инструменте или при пении вокальных партий;

5) деташе – приём игры на духовых музыкальных инструментах с отдельной твёрдой атакой каждого звука;

6) диминуэндо – музыкальный термин, обозначающий постепенное уменьшение силы звука;

7) динамические оттенки – музыкальные термины, которые определяют степень громкости исполнения музыки;

8) доминантсептаккорд – аккорд, состоящий из четырёх звуков, которые расположены или могут быть расположены по терциям, строится от пятой ступени (доминанты) мажора и гармонического минора;

9) звукоизвлечение – музыкальное извлечение, порождение звуков при игре на музыкальном инструменте или пении;

10) атака звука – первоначальный импульс звукоизвлечения, необходимый для образования звуков при игре на каком-либо музыкальном инструменте или при пении вокальных партий; некоторые нюансировочные характеристики различных способов звукоизвлечения, исполнительских штрихов, артикуляции и фразировки;

11) крещендо – музыкальный термин, обозначающий постепенное увеличение силы звука;

12) легато – приём игры на музыкальном инструменте, связанное исполнение звуков, при котором имеет место плавный переход одного звука в другой, пауза между звуками отсутствует;

13) маркато – приём игры на духовых инструментах с подчеркнутой твёрдой атакой каждого звука;

14) мартеле – извлечение отдельных, подчеркнутых и выдержанных на одной динамике звуков с помощью энергичной атаки и усиленного выдоха;

15) гамма в теории музыки – звукоряд неопределённой протяжённости, соседние ступени которого отстают друг от друга на целый тон или полутон; в школьной исполнительской практике подразумевают восходящие либо нисходящие октавные звукоряды;

16) интервал в музыке – соотношение между двумя звуками определённой высоты;

17) интонация в музыке – многозначный музыкальный термин;

18) диапазон в музыке – звуковой объём голоса или инструмента;

19) регистр в музыке – часть звуков, объединённых каким-либо признаком, главным образом тембровым;

20) нон легато – прием извлечения слегка укороченных отдельных звуков при помощи мягкого толчка языка во время атаки;

21) октава – музыкальный интервал, охватывающий восемь ступеней диатонического звукоряда или шесть целых тонов;

22) портато – способ исполнения, средний между легато и стаккато, выразительное подчеркивание звуков;

23) регистр – участки диапазона различных музыкальных инструментов, характеризующиеся единым тембром;

24) стаккато – музыкальный штрих, предписывающий исполнять звуки отрывисто, отделяя один от другого паузами; стаккато — один из основных способов извлечения звука (артикуляции), противопоставляемый легато;

25) тембр – окраска звука; одна из специфических характеристик музыкального звука;

26) тенуто – прием извлечения отдельных, четких, но не акцентированных, предельно выдержанных по длительности звуков;

27) штрих – тот или иной прием извлечения звука языком и применение различных способов исполнения;

28) пауза – временное молчание, перерыв в звучании музыкального произведения в целом или какой-либо его части или отдельного голоса, также паузой называют знак, обозначающий длительность этого молчания.

3. Цель Программы: создание условий для развития музыкально-творческих способностей обучающегося на основе приобретенных им знаний, умений и навыков игры на кларнете.

4. Задачи Программы.

Обучающие:

1) овладение навыками и приемами игры на кларнете, позволяющими грамотно исполнять музыкальные произведения соло и в ансамбле;

2) освоение и исполнение на кларнете произведений различных жанров и форм в соответствии с Программными требованиями;

3) освоение музыкальных терминов, их значений, расширение кругозора и накопления музыкальных знаний, исполнительских умений и навыков.

Развивающие:

1) развитие музыкального слуха, чувство метроритма, музыкальной памяти, музыкального мышления, творческого воображения, артистических способностей;

2) формирование образного мышления, эмоционального восприятия музыки, позитивной мотивации обучающегося к творческой деятельности;

3) расширение музыкального кругозора, развитие индивидуальных способностей обучающегося.

Воспитательные:

1) воспитание у обучающегося культуры сольного и ансамблевого музицирования на инструменте, стремления к практическому использованию приобретенных знаний, умений и навыков игры на кларнете;

2) воспитание правильного восприятия музыки, умения слушать музыкальное произведение, воспитание художественного вкуса, культуры исполнительского мастерства на основе осознанного восприятия музыки;

3) воспитание любви к искусству через освоение отечественных и мировых культурных ценностей, традиций, лучших образцов народного творчества;

4) формирование у обучающегося осознанной мотивации к продолжению профессионального обучения.

5. Срок обучения детей игре на кларнете – семь лет. Количество часов и продолжительность урока в неделю определяется типовым учебным планом.

6. Программа предназначена для обучения детей, желающих освоить технику игры на кларнете, научиться исполнять обработки русских, казахских народных мелодий, музыки народов мира и переложения классических произведений.

7. Программа реализуется через систему ключевых задач личностного, познавательного, коммуникативного и социального развития. Содержание обучения реализуется во взаимосвязи со способами действий, формами общения с музыкальным творчеством, которые формируются в учебном процессе.

8. Особенностью Программы является ее общеразвивающая направленность на приобретение детьми знаний, умений и навыков игры на кларнете, опыта творческой деятельности, приемов сольного и ансамблевого исполнительства.

9. Предмет ориентирован на традиционное обучение, индивидуально-дифференцированный подход к каждому обучающемуся, развитие художественно-образного мышления, овладение детьми духовными и культурными ценностями, выявление одаренных детей в области музыкального искусства.

10. Педагог создает условия для реализации индивидуального подхода к каждому обучающемуся за счет гибкости в постановке учебных задач, возможности формирования стратегии обучения каждого ребенка.

11. Основные принципы достижения цели Программы:

- 1) постепенность в развитии природных способностей детей;
- 2) строгая последовательность в овладении музыкальной лексикой и техническими приемами;
- 3) систематичность и регулярность занятий;
- 4) целенаправленность учебного процесса.

12. Программа создает условия для овладения приёмами игры на кларнете в объёме, необходимом для дальнейшей практической деятельности будущего музыканта.

13. Программа направлена на творческое, эстетическое, духовно-нравственное развитие обучающегося и создает условия для приобретения опыта исполнительской сольной, ансамблевой, оркестровой практики, навыков самостоятельной работы по изучению и постижению музыкального искусства.

14. Программа рассчитана на детей различной степени музыкальной одарённости, подготовки и общего развития. Педагог создает условия для реализации индивидуального подхода к каждому обучающемуся за счет гибкости в постановке учебных задач, возможности формирования стратегии обучения каждого ребенка. Особое внимание педагог обращает на доступность, постепенность и последовательность в освоении музыкальных знаний, пробуждение у детей интереса к музыке.

15. Программа ориентирована на выработку у обучающегося личностных качеств, способствующих:

1) освоению знаний, умений и навыков игры на кларнете, творчески исполнять музыкальные произведения в соответствии с необходимым уровнем музыкальной грамотности;

2) приобретению опыта творческой деятельности;

3) овладению духовными и культурными ценностями народов мира;

4) получению музыкального образования и приобщению к музыкальной культуре;

5) формированию комплекса знаний, умений и навыков, позволяющих в дальнейшем осваивать профессиональные образовательные программы в области музыкального искусства.

16. Психолого-педагогическое сопровождение направлено на следующее::

1) создание условий для личностного, интеллектуального и социального развития, профессионального самоопределения обучающегося, соответствующих его индивидуальности, развитию творческих способностей с учетом интеллектуально-личностных возможностей;

2) создание у обучающегося позитивной мотивации к обучению;

3) оказание помощи личности в ее самопознании, формировании адекватной самооценки и адаптации в реальных жизненных условиях, преодолении кризисных ситуаций и достижении эмоциональной устойчивости, способствующих личностному росту и саморазвитию обучающегося;

4) оказание психологической помощи и поддержки обучающегося в соответствии с целями и задачами Программы.

17. Привитие обучающемуся необходимых исполнительских умений и навыков происходит в процессе работы над различными по содержанию, характеру и стилю художественными произведениями, музыкальное воспитание и развитие основывается на изучении народной музыки, творчества казахстанских, русских и зарубежных композиторов.

18. Основная практическая задача коллективного музицирования – формирование специальных ансамблевых навыков игры, которые предполагают умение слушать звучание ансамбля, ощутить единый ритмический пульс, играть согласованно и художественно в изменчиво гибком ритме, совместно исполнять, взаимодействовать с участниками ансамбля.

19. Программа учитывает возрастные и индивидуальные особенности обучающегося, ориентирована на развитие функциональной грамотности школьников, достижение ключевых и предметных компетенций, освоенных специфических знаний, умений, навыков в рамках учебного предмета

20. Методическая основа Программы:

- 1) концепция целостного подхода к формированию личности;
- 2) теория возрастного, личностно-деятельностного, индивидуально-дифференцированного и проблемно-исследовательского подходов в обучении;
- 3) общедидактические постулаты современной педагогики, детерминированные ими подходы к содержанию, формам и методам образовательного процесса;
- 4) проблемы развития творческих и исполнительских способностей обучающегося в контексте развивающего обучения;
- 5) теоретические и методические установки видных педагогов и музыковедов.

21. Педагогические принципы отбора содержания учебного материала:

- 1) принцип природосообразности и доступности учитывает возрастные особенности обучающегося, позволяя отобрать доступный для слушания, изучения, исполнения учебный материал, который способствует музыкальному и духовно-нравственному развитию обучающегося;
- 2) принцип преемственности означает связь между всеми классами обучения на уровне содержания и музыкально-исполнительской деятельности обучающегося;
- 3) принцип индивидуализации обучения является главным способом практического освоения исполнительских навыков игры на инструменте;
- 4) принцип творчества раскрывает способности и склонности обучающихся, способствует созданию ситуации успеха, радости общения с искусством.

22. Специфика индивидуального обучения предмету «Кларнет» предполагает вариативность выбора методов, средств, форм обучения и подбора репертуарного комплекса.

23. Для достижения поставленных задач используются следующие методы обучения:

- 1) словесный – беседа, рассказ, объяснение, дискуссия;
- 2) наглядно-демонстрационный – исполнение произведения педагогом на инструменте, наблюдение, показ интерактивных и мультимедийных презентаций;
- 3) практический – работа на инструменте, подготовительные упражнения, самостоятельный разбор произведения, работа над отдельными частями произведения;
- 4) аналитический – сравнения и обобщения, развитие логического мышления);

5) эмоциональный – подбор ассоциаций, образов, художественного впечатления, развитие музыкально-образного мышления.

24. Выбор методов зависит от возраста и индивидуальных особенностей обучающегося, как физические данные, уровень развития музыкальных способностей. Весь процесс обучения строится от простого к сложному.

25. Формы занятий:

1) практические – приемы и навыки игры отрабатываются на инструменте;

2) групповые занятия проводятся для коллективного музицирования в ансамбле;

3) репетиционно-концертные – подготовка и публичное представление концертных номеров;

4) конкурсы;

5) урок-игра – использование игровых технологий на уроке;

6) урок-экскурсия.

26. Основной формой учебно-воспитательной работы в классе является урок, проводимый как индивидуальное занятие педагога с обучающимся. Программа занятий состоит из одновременно проводимых теоретических и практических занятий.

27. Виды внеурочных форм работы:

1) игра в ансамбле;

2) подготовка к концертным, конкурсным выступлениям;

3) участие в творческих и культурно-просветительских мероприятиях;

4) посещение филармоний, театров, концертных залов, музеев;

5) встречи с музыкальными деятелями, исполнителями, композиторами.

Программа занятий построена таким образом, что теоретические знания обучающийся получает одновременно с практикой.

28. На основе настоящей Программы педагог разрабатывает рабочую учебную программу, которая определяет оптимальные и наиболее эффективные для данного класса содержание, формы, методы и приемы организации образовательного процесса.

29. Структурные элементы рабочей учебной программы:

1) титульный лист;

2) пояснительная записка;

3) планирование учебной деятельности;

4) учебно-методическое обеспечение учебного процесса.

30. На титульном листе размещаются основные сведения:

1) название организации образования;

2) название учебного предмета;

3) обозначение класса, для которого разработана рабочая учебная программа;

4) сроки действия рабочей учебной программы (учебный год);

5) краткая информация о педагоге;

6) место для отметки об утверждении рабочей учебной программы руководителем организации образования.

31. Содержание пояснительной записки:

1) настоящая программа как основание;

2) педагогическая цель и задачи, актуальные при обучении предмету в данном классе;

3) особенности обучения в данном классе – развивающие, коррекционно-развивающие, работа с одаренными детьми;

4) особенности и проблемы, существующие в организации работы в данном классе;

5) информация об изменении сроков и (или) времени изучения отдельных тематических блоков (разделов) с указанием причин и целесообразности изменений.

32. Раздел «Планирование учебной деятельности» содержит календарно-тематическое планирование с выделением характеристик деятельности обучающихся, репертуарный перечень по классам.

33. Содержание раздела «Учебно-методическое обеспечение учебного процесса»:

1) перечень познавательной литературы для обучающегося;

2) перечень методической литературы для педагога;

3) перечень учебно-наглядных пособий.

34. Рабочая учебная программа рассматривается на заседании методического совета и утверждается руководителем организации образования до начала учебного года.

35. Педагог на основе рабочей учебной программы составляет индивидуальный план обучения на каждого обучающегося. Индивидуальный план характеризует гармоничный процесс музыкального и духовно-нравственного развития обучающегося.

36. Индивидуальный план обучающегося составляется на каждое полугодие, утверждается руководителем организации образования, заносится в журнал или личное дело обучающегося.

37. При составлении индивидуального плана учитываются перспективные и текущие задачи планирования индивидуальной работы в соответствии с характеристикой обучающегося в начале и конце учебного года.

В одном и том же классе индивидуальные планы реализации Программы, концертные и экзаменационные программы могут значительно отличаться по уровню сложности.

38. Индивидуальный план обучающегося отражает широкие репертуарные тенденции, обновление и обогащение репертуара благодаря привлечению народной, классической и современной музыки с использованием элементов композиторской техники.

39. Правильная организация учебного процесса, успешное и всестороннее развитие музыкально-исполнительских данных обучающегося зависят непосредственно от того, насколько тщательно спланирована работа в целом, продуман выбор репертуара.

40. Педагог вырабатывает индивидуальную репертуарную стратегию для каждого обучающегося с учетом его музыкальных потребностей и особенностей дарования.

41. Педагог формирует индивидуальный репертуарный перечень музыкальных произведений, систематизирует произведения и дополняет репертуар в соответствии с индивидуальными возможностями обучающегося.

42. Репертуарный перечень включает произведения казахской, русской, зарубежной музыки, высокохудожественные детские, юношеские пьесы современных композиторов, популярные песни из мультфильмов, детских кинофильмов, народную музыку.

43. Педагог активно использует в учебном процессе обработки казахских народных песен, произведения казахстанских композиторов, учитывая в процессе их изучения характерные ладовые, гармонические, ритмические и мелодические особенности.

44. Насыщенность учебного репертуара сочинениями разных жанров и стилей создает благоприятную ситуацию для изучения, сравнения, систематизации музыкального материала.

45. Педагог систематически обновляет и расширяет репертуарный перечень, включая в него лучшие пьесы, создаваемые современными отечественными и зарубежными композиторами.

46. Педагог тщательно продумывает методику и репертуар обучающегося, добиваясь постепенного перехода от менее трудных заданий к более сложным, подбирая учебный материал, доступный для обучающегося как со стороны художественного содержания, так и техники исполнения.

47. Педагог устанавливает степень завершённости работы над репертуаром, фиксирует этапы изучения произведений, варьирует объём и сложность Программы, пополняя репертуарный список за счёт нового репертуара с учётом личностного и индивидуального подходов к каждому обучающемуся.

48. В работе над репертуаром педагог учитывает, что часть произведений предназначена для публичного или концертного (экзаменационного) исполнения, остальные – для работы в классе или в порядке ознакомления.

49. В индивидуальный план не включаются произведения, превышающие музыкально-исполнительские, художественные, технические возможности обучающегося, также не соответствующие его возрастным особенностям.

50. Для расширения музыкального кругозора обучающегося, помимо произведений, детально изучаемых в классе, осуществляется знакомство с целым рядом разнохарактерных пьес, допуская при этом различную степень завершенности работы над ними, не требуя обязательного выучивания наизусть.

51. Обязательные разделы индивидуального плана:

- 1) работа над гаммами;
- 2) работа над этюдами и упражнениями;
- 3) исполнение пьес классических и современных авторов;
- 4) исполнение произведений композиторов Казахстана;
- 5) обработки народных песен и танцев;
- 6) работа в составе ансамбля;
- 7) навыки чтения нот с листа.

52. В конце каждого полугодия педагог отмечает качество выполнения задания и вносит изменения в ранее утвержденный репертуарный перечень, в конце года даёт характеристику музыкального и технического развития, успеваемости и работоспособности обучающегося.

53. Характеристика обучающегося на конец года освещает следующие стороны его индивидуальности:

- 1) уровень музыкальных данных – слух, ритм, память;
- 2) соответствие исполнительского аппарата, обучающегося данному музыкальному инструменту;
- 3) степень приспособляемости к инструменту;
- 4) общее развитие, эмоциональность, восприимчивость, скорость реакции;
- 5) отношение к занятию музыкой;
- 6) работоспособность, собранность;
- 7) умение заниматься самостоятельно;
- 8) степень грамотности в разборе текста;
- 9) скорость освоения музыкальных произведений;
- 10) успехи к концу года;
- 11) недостатки в музыкально-техническом развитии обучающегося и задачи по их преодолению.

54. Для характеристики обучающегося отмечаются такие индивидуальные качества, как целеустремленность, наличие художественного воображения, свободное владение инструментом, наличие технической свободы.

Глава 2. Содержание обучения и ожидаемые результаты освоения Программы

55. Формирование у обучающегося знаний, умений и навыков происходит постепенно: от первого знакомства с инструментом, нотной грамотой до самостоятельного разбора и исполнения музыкального произведения.

56. Педагог применяет различные подходы к обучающемуся, учитывая оценку их интеллектуальных, физических, музыкальных и эмоциональных данных, уровень подготовки.

57. Для достижения более высоких результатов в обучении и развитии творческих способностей обучающегося педагог использует следующие методы дифференциации и индивидуализации:

- 1) задания различной трудности и объема;
- 2) консультации при выполнении учебных заданий;
- 3) вариативность темпа освоения учебного материала;
- 4) индивидуальные и дифференцированные домашние задания.

58. В процессе обучения педагог решает ряд технологических, музыкально-художественных задач:

- 1) формирование губных и лицевых мышц;
- 2) организацию действия языка;
- 3) развитие в дыхательном аппарате ощущения опоры выдоха;
- 4) установку устойчивого звучания инструмента, чистого по интонации, полного и яркого по тембру, разнообразного по громкости;
- 5) овладение основными штрихами;
- 6) развитие музыкально-слуховых представлений;
- 7) умение воспринимать и передавать жанровые особенности песни, танца, марша;
- 8) развитие образного мышления;
- 9) умение настраиваться на образы исполняемого произведения при игре наизусть.

59. Процесс звукоизвлечения на кларнете представляет собой взаимосвязанные звенья единой психофизиологической цепи: нотный знак - представление о звуке – мышечно-двигательная установка – исполнительское движение – реальное звучание – слуховой анализ.

60. Специфика музыкального исполнительского процесса требует активного взаимодействия мышления, музыкального слуха, губ, дыхательного аппарата, языка и пальцев играющего.

61. Необходимым условием для успешного обучения на кларнете является формирование у обучающегося на начальном этапе правильной постановки губ, рук, исполнительского дыхания.

62. Педагог знакомит обучающегося с процессом исполнительского дыхания, функциями внутренних органов, участвующих в данном процессе, учит управлять ими в соответствии с поставленной задачей.

63. Правильное положение корпуса – самое важное условие для хорошего контроля над дыханием. Правильное положение корпуса имеет большое влияние на все области звукоизвлечения, является базой хорошей техники пальцев. Обучающийся учится держать инструмент без напряжения и добивается свободной работы пальцев при открытии и закрытии клапанов.

64. Для извлечения звука на кларнете педагог одновременно контролирует дыхание, положение корпуса, положение губ и кларнета при ускорении темпа и изучении новой гаммы, этюда, произведения.

65. Упражнение «продолжительные звуки» выполняется качественным звуком, постепенно увеличивается его продолжительность от четырех-пяти секунд на первых уроках, до десяти секунд в конце первого года обучения.

66. Главным органом артикуляции при игре на кларнете является язык. Подвижность языка очень важна при игре на кларнете.

67. В современной исполнительской практике используются виды движения языка при начале звукоизвлечения: твердой атаки, мягкой атаки и комбинированной атаки.

68. Для развития техники пальцев обучающийся осваивает временную, пространственную, аппликатурную точность опускания и поднимания пальцев.

69. Важнейшими качественными показателями и условиями развития пальцевой техники кларнетиста является его сознательность и управляемость.

70. Развитию техники в узком смысле слова (беглости, четкости, ровности) способствует систематическая работа над упражнениями, гаммами и этюдами. При освоении гамм, упражнений, этюдов и другого вспомогательного материала рекомендуется применение различных штриховых, динамических, ритмических вариантов.

71. Работа над качеством звука, интонацией, ритмическим рисунком последовательно проводится на протяжении всех лет обучения.

72. При работе над техникой педагог дает обучающемуся на каждом занятии индивидуальные задания и регулярно проверяет их выполнение.

73. В учебной работе педагог использует переложения произведений, написанных для других инструментов, в которых сохранен замысел автора и широко использованы характерные особенности кларнета.

74. В работе над музыкальными произведениями педагог прослеживает связь между художественной и технической сторонами изучаемого произведения.

75. Важным элементом обучения является накопление художественного исполнительского материала, дальнейшее расширение и совершенствование практики публичных сольных и ансамблевых выступлений, использование в репертуаре различных по стилю произведений.

76. Штрихи по артикуляционному принципу разделяются на определенные группы:

1) штрихи, исполняемые при помощи твердой атаки звука (деташе, стаккато, мартеле, тенуто);

2) штрихи, исполняемые мягкой атакой звука (нон легато, портато, легато);

3) сложные и специфические способы исполнения, требующие особых артикуляционных приемов (двойное стаккато, фруллато, глиссандо).

77. Изучение различных штрихов педагог проводит в определенной последовательности, в начале изучаются простейшие штрихи, затем переходит к освоению более сложных и специфических штрихов.

78. Умение начинающего кларнетиста правильно интонировать в процессе игры составляет одно из важнейших и неотъемлемых качеств его дальнейшей профессиональной подготовки.

79. Метроритм является одним из основных выразительных и формообразующих средств музыки. Педагог прививает обучающемуся чувство ритма, объясняет обучающемуся сложные метроритмические рисунки, при игре гамм, этюдов добивается ровности звучания нот без ускорений и замедлений.

80. Координация движения пальцев, дыхания, звукоизвлечения требует пристального внимания со стороны обучающегося и педагога.

81. Развитие навыка исполнения нот с листа проводится педагогом на примере простейших мелодий на известных звуках с простейшими ритмическими рисунками.

82. Приобретение первоначального опыта игры в ансамбле эффективней всего происходит в дуэте с фортепиано, опытным концертмейстером или педагогом. Педагог учит обучающегося настраивать инструмент и слышать высоту звучания инструмента.

83. Игра в дуэте однородных инструментов – следующий по сложности этап ансамблевой подготовки обучающегося. Педагог выступает в роли солиста (играет мелодическую линию), а обучающийся аккомпанирует.

84. На протяжении первого года обучения постепенно развивается амбушюр, что позволяет расширять рабочий диапазон обучающегося, к концу первого года обучения примерный рабочий диапазон обучающегося имеет следующие границы: от «ми» малой октавы до «соль» второй октавы.

Когда расширяется диапазон, педагог начинает знакомство с гаммами. Для начала достаточным будет исполнение простейших мажорных гамм в одну октаву.

85. Для осмысленного и выразительного исполнения обучающийся овладевает основами музыкальной грамоты. В зависимости от темпа исполнения гаммы, дыхание берется строго через четыре, восемь, шестнадцать либо тридцать два звука.

86. В первый год обучения исполняются мажорные гаммы в одну октаву штрихами легато и деташе половинными и четвертными длительностями с дыханием через четыре или восемь звуков.

87. Виды творческих заданий:

- 1) иллюстрирование (рисование) понравившегося произведения;
- 2) сочинение слов к разучиваемой мелодии;
- 3) подбор песен по слуху.

88. Индивидуальная домашняя работа проводится в несколько приемов и строится в соответствии с рекомендациями педагога. В первую очередь прорабатываются самые сложные музыкальные эпизоды, используя различные технические приемы. С учетом умственных и физических возможностей обучающегося педагог определяет время работы над тем или иным произведением.

89. Содержание домашних заданий:

- 1) упражнения для развития звука (выдержанные ноты);
- 2) работа над развитием техники (гаммы, упражнения, этюды);
- 3) работа над художественным материалом (пьесы или произведение крупной формы);
- 4) чтение нот с листа.

90. Формы работы для активизации самостоятельных занятий обучающегося:

- 1) анализ собственного исполнения – обучающийся оценивает свою игру, отмечает допущенные ошибки;
- 2) запись рекомендаций педагога по работе над произведениями в дневник обучающегося;
- 3) устный отчет о подготовке домашних заданий – обучающийся рассказывает о трудностях и устранении трудностей.

91. Межпредметные связи предмета «Кларнет» с предметами «Сольфеджио», «Казахская музыкальная литература», «Мировая музыкальная литература», «Коллективное музицирование» побуждают

обучающегося к целостному познанию различных художественных явлений.

92. Реализация Программы обеспечивается педагогическими кадрами, имеющими специальное профессиональное (среднее или высшее) образование, соответствующее профилю преподаваемой дисциплины.

93. Условиями реализации Программы является наличие:

- 1) кларнета;
- 2) метронома;
- 3) тюнера;
- 4) пюпитра;
- 5) зеркала;
- 6) аудио и видеоматериалов, аудио и видео аппаратуры.

94. Инструменты хранятся в шкафах с учетом определенной степени влажности воздуха в помещении. Занятия проводятся в просторном, хорошо освещенном, проветриваемом помещении, с хорошей акустикой.

95. Работа с обучающимися предусматривает совместную работу педагога класса с концертмейстером, поэтому необходимо иметь в кабинете хорошо настроенный и вовремя ремонтируемый инструмент (фортепиано).

96. Материально-техническая база детских музыкальных школ и детских школ искусств должна соответствовать санитарным, противопожарным нормам, а также нормам охраны труда.

97. Программные требования в 1 классе:

1) обучающийся знакомится с устройством, настройкой инструмента, осваивает первоначальные навыки постановки корпуса, рук, головы, постановку и функционирование исполнительского дыхания;

2) обучающийся осваивает нотную грамоту, звукоизвлечение звука, приобретает первоначальный опыт игры в ансамбле, упражнения исполняет качественным звуком, постепенно увеличивается его продолжительность;

3) в самостоятельном разборе и разучивании произведений используются аудиозаписи фонограммы произведения в двух вариантах: плюс (партия кларнета аккомпанемент) и минус (аккомпанемент);

4) обучающийся осваивает мажорные гаммы соль, фа (в одну октаву), минорные гаммы, ля, ми (в одну октаву), арпеджио трезвучий в медленном темпе (четвертями, восьмыми), 10-12 упражнений и этюдов; 8-10 пьес.

98. Содержание учебного предмета в 1 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Устройство кларнета и уход за инструментом.

Тема 2. Постановка дыхания. Виды исполнительского дыхания. Развитие мышц диафрагмы. Дыхательные упражнения.

Тема 3. Постановка корпуса и рук исполнителя. Правильное положение корпуса при игре. Постановка рук на инструменте.

Тема 4. Амбушюр. Роль амбушюра в звукоизвлечении. Положение губ. Упражнения для развития амбушюра.

Тема 5. Горло. Роль гортани и голосовых связок при звукоизвлечении. Выдох «теплого» воздуха. Положение «зевка» в горле. Тренировка и умение играть с использованием голосовых связок. Умение отличать «правильный» звук от «неправильного».

Тема 6. Извлечение звука. Упражнение «продолжительные звуки».

Тема 7. Атака. Виды атаки. Атака языком. Язык как основное средство атаки звука. Правильная атака. Положение языка, слоги. Упражнения для языка. Извлечение звука на инструменте.

Тема 8. Координация движений при игре на инструменте. Развитие навыка контроля над несколькими процессами одновременно: дыхание, амбушюр, пальцы.

Тема 9. Извлечение звуков «соль», «фа», «ми», «ре», «до». Аппликатура данных звуков. Продолжительные звуки от четырех до восьми секунд. Соединение звуков по два, затем по три и четыре в медленном темпе. Упражнения для языка.

Тема 10. Штрихи как выразительное средство в музыке. Понятие штриха применительно к духовым инструментам. Основные штрихи.

Тема 11. Штрих «легато». Характер штриха. Правильное прочтение штриха в нотном материале. Умение пользоваться штрихом.

Тема 12. Штрих «деташе». Знакомство с исполнением штриха «деташе». Характер штриха. Правильное звуковедение при исполнении штриха «деташе». Исполнение штрихом «деташе».

Тема 13. Работа с нотным материалом. Развитие навыка чтения нотного текста. Изучение расположения нот на нотном стане, длительностей (целая, половинная, четверть, восьмая). Чтение и исполнение простейших мелодий.

Тема 14. Чтение мелодий с листа. Развитие навыка на примере простейших мелодий на известных звуках с простейшими ритмическими рисунками.

Тема 15. Развитие музыкальной памяти. Разучивание наизусть стихов, песен, музыкальных произведений. Исполнение материала без нот, наизусть.

Тема 16. Развитие навыков ансамблевой игры в различных составах ансамблей.

Тема 17. Игра с аккомпанементом фортепиано. Основные правила при игре с концертмейстером. Настройка инструмента. Обязанности солиста и аккомпаниатора. Игра произведений в сопровождении фортепиано.

Тема 18. Игра в ансамбле с педагогом. Настройка инструмента. Обязанности игры в ансамбле. Расширение рабочего диапазона.

Тема 19. Гаммы. Знакомство с гаммами. Строение мажорных гамм. Исполнение мажорных гамм соль, фа (в одну октаву). Исполнение гаммы в одну октаву известными штрихами.

Тема 20. Минорные гаммы. Исполнение минорных гамм, ля, ми (в одну октаву).

Тема 21. Арпеджио трезвучий в медленном темпе (четвертями, восьмыми).

Тема 22. Творческие задания. Сочинение мелодий. Подбор по слуху, рисование. Развитие навыка самоконтроля. Самостоятельное разучивание пьес.

99. Ожидаемые результаты освоения Программы в 1 классе.

К концу обучения в 1 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) знает строение инструмента, аппликатуру;
- 2) знает названия нот, названия штрихов;
- 3) умеет держать инструмент;
- 4) умеет исполнять деташе, легато;
- 5) знает строение мажорных, минорных гамм;
- 6) умеет исполнять гаммы в одну октаву известными штрихами;
- 7) владеет первичными навыками чтения нот с листа.

100. Программные требования во 2 классе:

1) продолжается совершенствование полученных знаний, умений и навыков, расширение рабочего диапазона, знакомство с особенностями основных музыкальных жанров, новыми штрихами, усложненными ритмическими рисунками, динамическими оттенками;

2) совершенствуются навыки ансамблевой игры, чтения нот с листа, осваиваются навыки поведения на эстраде;

3) обучающийся осваивает 10-15 произведений: пьесы разного характера, этюды и ансамбли.

101. Содержание учебного предмета во 2 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Работа над производительностью выдоха. Увеличение продолжительности выдоха.

Тема 2. Работа над звуковедением и фразировкой. Совершенствование навыка плавного звуковедения. Работа над ровностью интонации.

Тема 3. Расширение рабочего диапазона. Исполнение средних и нижних регистров.

Тема 4. Штрихи. Акцентированные и неакцентированные штрихи.

Тема 5. Штрих «стаккато». Особенности исполнения штриха на кларнете. Работа языка и мышц диафрагмы.

Тема 6. Штрих «маркато». Применение штриха. Техника исполнения штриха на кларнете.

Тема 7. Динамические оттенки как выразительное средство в музыке. Разнообразие оттенков. Знакомство с обозначениями и исполнением динамических оттенков на кларнете.

Тема 8. Динамический оттенок «форте». Техника исполнения на кларнете в различных регистрах.

Тема 9. Пиано. Техника исполнения. Работа над тембром.

Тема 10. Динамические оттенки «меццо форте», «меццо пиано». Исполнение произведений с динамическими оттенками «меццо форте», «меццо пиано» на кларнете. Ровность звуковой линии.

Тема 11. Динамические оттенки «крещендо» и «диминуэндо». Игра крещендо» и «диминуэндо» на инструменте.

Тема 12. Минорные гаммы. Параллельный минор. Виды минорных гамм. Исполнение на кларнете мажорных и минорных гамм до одного знака при ключе в пределах рабочего диапазона.

Тема 13. Гаммы различными штрихами и динамическими оттенками. Гаммы в сочетаниях различных штрихов и динамических оттенков.

Тема 14. Виды ритмических рисунков. Пунктирный ритм, мелкие длительности. Синкопа.

Тема 15. Исполнение этюдов.

Тема 16. Темп и характер музыкального произведения. Обозначения темпов. Виды темпов. Музыкальные термины.

Тема 17. Произведения кантиленного характера. Штрихи, звуковедение.

Тема 18. Произведения танцевального характера. Анализ произведения.

Тема 19. Разучивание произведений.

Тема 20. Игра в ансамбле. Дуэт, трио. Разучивание партий. Совместное музицирование.

Тема 21. Практическая и психологическая подготовка к концертному выступлению.

102. Ожидаемые результаты освоения Программы во 2 классе.

К концу обучения во 2 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

1) знает разнохарактерные мелодии;

2) знает обозначения и названия терминов, связанных с динамикой;

3) знает технику исполнения на кларнете штрихов «стаккато», «маркато»;

4) умеет исполнять на кларнете мажорные, минорные гаммы до одного знака при ключе в пределах рабочего диапазона;

5) знает музыкальные жанры: песня, танец, марш;

6) владеет четкой и ясной атакой;

7) умеет добиваться устойчивого звучания инструмента;

8) владеет начальными навыками игры в ансамбле.

103. Программные требования в 3 классе:

1) продолжается знакомство со стилистическими особенностями музыки разных эпох, произведениями крупной формы, овладение штрихами, динамикой, агогикой, продолжается формирование слухового контроля к звукоизвлечению, совершенствуются навыки чтения с листа пьес и оркестровых партий (в умеренном темпе), разбор произведений, развивается пальцевая техника;

2) обучающийся осваивает мажорные, минорные гаммы, арпеджио трезвучий в тональностях до трех знаков включительно, хроматическую гамму, 12-15 этюдов, 8-12 пьес, 2-4 ансамбля.

104. Содержание учебного предмета в 3 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Расширение рабочего диапазона от «ми» малой октавы до «ля» второй октавы. Аппликатура нот среднего регистра. Дополнительная аппликатура.

Тема 2. Верхний регистр. Положение амбушюра. Дыхание, динамические оттенки, «пиано» в верхнем регистре.

Тема 3. Нижний регистр. Упражнения для регистра.

Тема 4. Упражнения на развитие техники. Исполнение ритмических рисунков с мелкими длительностями.

Тема 5. Гаммы до трех знаков при ключе. Мажорные и минорные гаммы Ля-мажор, Ми бемоль-мажор, до-минор, фа диез-минор в различных темпах различными сочетаниями штрихов и динамических оттенков. Арпеджио.

Тема 6. Штрихи «тенуто», «портато», «мартеле», «тенутое и залигованное стаккато».

Тема 7. Сложные динамические оттенки. Исполнение сложных динамических оттенков.

Тема 8. Стилистические особенности исполнения произведений разных эпох. Музыка барокко, классицизма, романтизма. Современная музыка. Отличительные черты исполнения каждого стиля.

Тема 9. Произведения крупной формы. Сонатина. Сюита. Вариации.

Тема 10. Самоконтроль при выполнении заданий. Развитие слухового, визуального, внутреннего контроля. Работа с метрономом и тюнером.

Тема 11. Разучивание партий, прослушивание. Исполнение произведений.

Тема 12. Ансамблевая игра. Квартет. Струнный квартет. Квартет духовых инструментов. Квартет однородных инструментов.

Тема 13. Квартет кларнетов. Особенности игры в квартете. Репертуар для квартета.

105. Ожидаемые результаты освоения Программы в 3 классе.

К концу обучения в 3 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) знает аппликатуру нот среднего регистра;
- 2) выполняет упражнения для среднего, нижнего регистров, на развитие техники;
- 3) умеет исполнять мажорные и минорные гаммы до трех знаков при ключе в различных темпах различными сочетаниями штрихов и динамических оттенков;
- 4) знает штрихи «тенуто», «портато», «мартеле», «тенутное и залигованное стаккато»;
- 5) умеет играть арпеджио трезвучий в тональностях до трех знаков включительно;
- 6) умеет играть на кларнете хроматическую гамму;
- 7) знает технику исполнения сложных динамических оттенков;
- 8) знает стилистические особенности исполнения музыки эпохи барокко, классицизма, романтизма;
- 9) владеет навыками чтения с листа пьес и оркестровых партий;
- 10) владеет начальными навыками игры на кларнете в квартете.

106. Программные требования в 4 классе:

1) продолжается совершенствование исполнительского аппарата, навыков координации языка, губ, пальцев, развитие дыхания, расширяется диапазон извлекаемых звуков, продолжается работа над улучшением качества звука, развиваются навыки исполнения различных интервалов, чтения нот с листа. оркестровых партий;

2) обучающийся осваивает мажорные, минорные гаммы, арпеджио трезвучий в тональностях до четырех знаков включительно, хроматическую гамму, гаммы в терцию, 10-12 этюдов, 8-10 пьес, 2 ансамбля.

107. Содержание учебного предмета в 4 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Расширение рабочего диапазона до «ми» третьей октавы. Знакомство со вспомогательной аппикатурой.

Тема 2. Мажорные и минорные гаммы до четырех знаков.

Тема 3. Трезвучия и их обращения.

Тема 4. Доминантсептаккорд.

Тема 5. Уменьшенный вводный септаккорд в одну-две октавы.

Тема 6. Продолжение работы над хроматической гаммой. Гаммы в терцию.

Тема 7. Этюды и упражнения на различные виды техники.

Тема 8. Разучивание разнохарактерных пьес, в том числе произведения крупной формы.

Тема 9. Чтение нот с листа. Изучение оркестровых партий.

108. Ожидаемые результаты освоения Программы в 4 классе.

К концу обучения в 4 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

1) владеет верхним регистром, навыками исполнения различных интервалов;

2) умеет играть арпеджио трезвучий в тональностях до четырех знаков включительно;

3) исполняет гаммы в различных темпах различными штрихами;

4) умеет играть на кларнете гаммы в терцию;

5) умеет играть на кларнете этюды и упражнения на различные виды техники;

6) умеет играть на кларнете разнохарактерные пьесы, в том числе произведения крупной формы;

7) подбирает легкие пьесы по слуху;

8) владеет устойчивым звучанием инструмента, чистого по интонации, полного по тембру, разнообразного по громкости;

9) имеет навыки публичных выступлений.

109. Программные требования в 5 классе:

1) продолжается знакомство со стилистическими особенностями музыки разных эпох, произведениями крупной формы, овладение штрихами, динамикой, развитием навыков чтения нот с листа, самостоятельного разбора и изучения легких пьес и оркестровых партий;

2) продолжается развитие исполнительского аппарата, его различных компонентов (дыхание, губы, язык, пальцы), овладение в совершенстве способов извлечения звуков твердой и мягкой атакой, умений пользоваться основными штрихами: «деташе», «легато», «стаккато», «нон легато», «маркато»;

3) осваивается аппликатура хроматического звукоряда всего рабочего диапазона кларнета. вырабатывается творческая и физическая выносливость, способность исполнять без перерыва 4-6 музыкальных произведений;

4) обучающийся осваивает понятия «мелизмы», «форшлаги», «трели», «морденты», арпеджио трезвучий в более быстром темпе,

доминантсептаккорд и его обращения в тональностях до пяти знаков включительно, 15-20 этюдов, 8-10 пьес, в том числе 1-2 произведения крупной формы и ансамбли.

110. Содержание учебного предмета в 5 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Мелизмы в музыке.

Тема 2. Форшлагги.

Тема 3. Трели.

Тема 4. Морденты.

Тема 5. Арпеджио трезвучий в более быстром темпе.

Тема 6. Доминантсептаккорд и его обращения в тональностях до пяти знаков.

Тема 7. Разбор легких пьес и оркестровых партий.

Тема 8. Чтение нот с листа.

Тема 9. Изучение оркестровых партий.

Тема 10. Разучивание этюдов.

Тема 11. Разучивание пьес.

Тема 12. Разучивание произведений крупной формы.

Тема 13. Разучивание ансамблей.

111. Ожидаемые результаты освоения Программы в 5 классе.

К концу обучения в 5 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) знает мелизмы в музыке, форшлагги, трели, морденты;
- 2) умеет играть арпеджио трезвучий в более быстром темпе;
- 3) знает и исполняет доминантсептаккорд и его обращения в тональностях до 5 знаков;
- 4) владеет навыками разбора легких пьес и оркестровых партий;
- 5) умеет использовать выразительные средства для создания художественного образа.

112. Программные требования в 6 классе:

1) закрепляются знания о мажорных, минорных гаммах, доминантсептаккордах, арпеджио трезвучий и их обращениях, хроматической гамме в различных штрихах и ритмических вариантах в быстром темпе;

2) осваиваются мажорные и минорные гаммы в тональностях до пяти знаков, в том числе доминантсептаккорды, уменьшенные септаккорды и их обращения, исполнение в подвижном темпе различными штрихами;

3) обучающийся осваивает транспонирование легких пьес на один тон вверх и полтона вниз, строй А ля минор) и С (до мажор), 15-20 этюдов, 8-10 пьес, в том числе ансамбли, 2-3 произведения крупной формы.

113. Содержание учебного предмета в 6 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Мажорные и минорные гаммы в тональностях до пяти знаков включительно.

Тема 2. Доминантсептаккорды, уменьшенные септаккорды и их обращения, исполнение в подвижном темпе различными штрихами.

Тема 3. Повторение арпеджио трезвучий и их обращения.

Тема 4. Повторение хроматической гаммы в различных штрихах и ритмических вариантах, в том числе терциями, в быстром темпе.

Тема 5. Повторение уменьшенных вводных септаккордов и их обращений в штрихах: «деташе», «легато», «стаккато», «нон легато», «маркато».

Тема 6. Разучивание виртуозных этюдов на различные виды техники.

Тема 7. Разучивание разнохарактерных пьес, в том числе произведений крупной формы.

Тема 8. Изучение оркестровых партий.

114. Ожидаемые результаты освоения Программы в 6 классе.

К концу обучения в 6 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

1) умеет играть мажорные и минорные гаммы в тональностях до пяти знаков включительно;

2) знает и исполняет доминантсептаккорды, уменьшенные септаккорды и их обращения в подвижном темпе различными штрихами;

3) умеет играть виртуозные этюды на различные виды техники;

4) умеет играть разнохарактерные пьесы, в том числе произведения крупной формы;

5) знает изученные оркестровые партии.

115. Программные требования в 7 классе:

1) закрепляются знания о доминантсептаккордах, хроматической гамме в различных темпах, штрихах и динамических оттенках, гаммах терциями (в быстром темпе) различных штрихах;

2) обучающийся осваивает 10-12 этюдов, 6-8 пьес, в том числе ансамбли, 2-3 произведения крупной формы.

116. Содержание учебного предмета в 7 классе.

Тематическое планирование.

Тема 1. Повторение мажорных, минорных гамм.

Тема 2. Повторение доминантсептаккордов.

Тема 3. Повторение хроматической гаммы в различных темпах, штрихах и динамических оттенках.

Тема 4. Повторение гамм терциями (в быстром темпе) различными штрихами.

Тема 5. Разучивание этюдов.

Тема 6. Разучивание пьес.

Тема 7. Разучивание произведений крупной формы.

117. Ожидаемые результаты освоения Программы в 7 классе.

К концу обучения в 7 классе обучающийся имеет следующие знания, умения и навыки:

- 1) знает нотную грамоту;
- 2) знает правильную постановку игрового аппарата;
- 3) владеет различными штрихами;
- 4) навыки чтения нот с листа и развитую музыкальную память;
- 5) владеет навыком транспонирования в строи А и С;
- 6) владеет навыками анализа исполняемых произведений.

118. Ожидаемые результаты освоения Программы.

Выпускник знает:

- 1) основы музыкальной грамоты;
- 2) музыкальные стили и жанры;
- 3) художественно-исполнительские возможности при игре на кларнете.
- 4) творчество композиторов различных эпох, выдающихся деятелей в области музыкального искусства;
- 5) связь между художественной и технической сторонами произведения при исполнении пьес и произведений крупной формы.

Выпускник умеет:

- 1) исполнять на кларнете произведения различных жанров и форм в соответствии с Программными требованиями;
- 2) использовать выразительные средства для создания художественного образа;
- 3) концентрировать внимание во время занятия и на выступлениях;
- 4) самостоятельно и грамотно делать первоначальный разбор музыкального произведения, учитывая особенности штрихов, динамические и стилевые особенности произведения.

У выпускника сформированы навыки:

- 1) исполнения музыкальных произведений (сольное исполнение, ансамблевое исполнение);
- 2) публичных выступлений;
- 3) самостоятельной работы с музыкальным материалом, чтения с листа текста.

Глава 3. Критерии оценки результатов обучения

119. Целью контроля успеваемости является выявление результативности в освоении Программы обучающимся.

Контроль освоения Программы обучающимся осуществляется в форме контрольной работы, академического концерта, технического зачета, итоговая аттестация – в форме экзамена.

120. Форма аттестации и контрольно-программные требования к выступлениям обучающихся:

1) 1 класса – в первой четверти: контрольная работа (1 этюд, 1 пьеса), во второй четверти: академический концерт (2 разнохарактерные пьесы), в третьей, четвертой четверти: академический концерт (2 пьесы различного характера);

2) 2 класса – в первой, третьей четвертях: технический зачет (мажорные, минорные гаммы, арпеджио трезвучий, 1 этюд), во второй четверти: академический концерт (2 пьесы различного характера), в четвертой четверти: академический концерт (2 разнохарактерные пьесы);

3) 3 класса – в первой, третьей четвертях: технический зачет (мажорные, минорные гаммы, арпеджио трезвучий, 1 этюд), во второй четверти: академический концерт (2 пьесы различного характера), в четвертой четверти: академический концерт (2 разнохарактерные пьесы);

4) 4 класса – в первой, третьей четвертях: технический зачет (гаммы, арпеджио трезвучий, септаккордов, 1 этюд), во второй четверти: академический концерт (1 концертное произведение крупной формы), в четвертой четверти: академический концерт (1 пьеса композитора Казахстана, 2 разнохарактерные пьесы или 1 произведение крупной формы);

5) 5 класса – в первой, третьей четверти: технический зачет (гаммы си-мажор, соль диез-минор трезвучия, арпеджио, доминант септаккорд, септаккорд), во второй четверти академический концерт (1 концертное произведение крупной формы), в четвертой четверти экзамен (1 произведение крупной формы, 1 пьеса или 3 разнохарактерные пьесы, обязательным является исполнение произведений композиторов Казахстана);

6) 6 класса – в первой, третьей четвертях: технический зачет (уменьшенные септаккорды от звуков ми, фа, фа диез, арпеджио, хроматическая гамма), во второй четверти: академический концерт (1 концертное произведение крупной формы), в четвертой четверти: экзамен (1 пьеса композитора Казахстана, 2 разнохарактерные пьесы или 1 произведение крупной формы);

7) 7 класса – во второй и третьей четвертях: технический зачет (1 произведение крупной формы, 1 пьеса), в четвертой четверти: экзамен (1 произведение крупной формы, 1 пьеса или 3 разнохарактерные пьесы, обязательным является исполнение произведений композиторов Казахстана).

121. Критерии оценивания результатов обучения в музыкальном образовании складываются из результатов текущей успеваемости по предмету и оценок, полученных на концертных выступлениях.

При оценке работы обучающегося педагог учитывает следующие параметры:

1) постановка корпуса, пальцевого аппарата, амбушюра, владение исполнительским дыханием, пальцевым аппаратом, амплитуда поднятия, синхронность поднятия пальцев, моторность;

2) владение музыкальным звуком (атака и прекращение звука, артикуляция (работа языка), выразительность тембра, протяженность звука (развитость выдоха), протяженность звука в одном нюансе, протяженность звука в динамике (крещендо, диминуэндо), интонационная чистота звука, нюансировка, основные штрихи);

3) уровень развития музыкальных способностей, физической выносливости, музыкальной памяти (умение без остановок и ошибок исполнять музыкальные произведения), передача художественного образа музыкального произведения, умение выдержать единый темп произведения (если нет темповых отклонений), умение чувствовать и исполнять музыкальные произведения с темповыми отклонениями, ровность ритмических комбинаций (ритмического рисунка).

122. Критерии оценки:

1) оценка «5» «отлично» – уверенное, выразительное, эмоциональное исполнение программы, яркая осмысленная игра, выразительная динамика, богатый арсенал выразительных средств, владение исполнительской техникой и звуковедением, высокий художественный уровень игры; в интерпретации произведений присутствует стилевая дифференциация исполнения и положительная индивидуальная составляющая;

2) оценка «4» «хорошо» – игра с ясной художественно-музыкальной трактовкой, выступление ровное, сценически стабильное, хорошее исполнение с мелкими единичными недочетами в технике, звуке, интонации, выразительности и эмоциональности исполнения;

3) оценка «3» «удовлетворительно» – средний технический уровень подготовки, недостаточный штриховой арсенал, определенные проблемы в исполнительском аппарате мешают донести до слушателя художественный замысел произведения, требования программы соблюдаются на уровне верного воспроизведения текста при наличии претензий к технике исполнения, раскрытию художественного образа;

4) оценка «2» «неудовлетворительно» – исполнение с частыми остановками, однообразной динамикой, без элементов фразировки, интонирования;

5) «Зачет» (без оценки) – исполнение соответствует необходимому уровню на данном этапе обучения.